{ اَلنَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ}. الاحزاب (۶)
پــر مؤمنـــانو نبــي ﷺ د خپلــو ځـــانونو څخــه ډېــر محبــوب دی، او د پیغمبر ﷺ کوروالاوې د هغو (یعني مؤمنانو) میندي دي.

د نبي (ﷺ) د زیاتو مېرمنو حکمتونه

لیکنه:

شکرالله (رسولي)

Ketabton.com

کال: ۱۳۹۷/۱/۱۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

عنوان فهرست صفحه

مقدمه 4

لمړی برخه 5

مفاهیم او کلیات 5

دوهمه برخه 6

د ټېرو پیغمبرانو علیهم السلام د مېرمنو شمېر 6

لمړی: د سیدنا ابراهیم علیه السلام درې مېرمنې لرلې 7

دوهم: د یعقوب علیه السلام مېرمنې: 7

د مېرمنو زیاتوالی په یهودیت کښې 8

لمړی: د موسی علیه السلام د مېرمنو شمېر 8

دوهم: د داود علیه السلام د مېرمنو شمېر 8

دریم: سلیمان علیه السلام سل مېرمنې لرلې 8

په نصرانیت کښې د زیاتو مېرمنو نکاح 9

دریمه برخه 11

د نبي علیه السلام د زیاتو مېرمنو حکمتونه 11

لمړی حقیقت 12

د محترم دوکتور مصطفی السباعي او د یو عیسوي تر منځ مباحثه 13

دوهم حقیقت 15

لمړی: تعلیمي حکمت 16

د ام المؤمنین عایشې صدیقې رضي الله عنها پر علمیت د صحابه ؤ او تابعینو ویناوې 18

دوهم: تشریعي حکمت 20

دریم: ټولنیز حکمت 21

څلرم: سیاسي حکمت 22

پنځم: انساني حکمت 23

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم: د اسوه يې حسنې(يا ښه اقتداء) حکمت 24
الف- د عدل ويش 24
ب - د پيغمبرﷺ کومک د کور په کارو کښي 25
ج- خپلي مېرمني نه وهل 25
د - د خپلو مېرمنو د وفات وروسته ورسره وفاء کول 25
هـ- له خپلو مېرمنو سره ساعتيرى او بازى کول 26
اووم شخصي حکمت 27
څلرمه برخه 29
د رسول الله رضي الله عنها سره د امهات المؤمنين نکاحوي او تر څنګ يې مصلحتونه 29
لمړى: ام المؤمنين خديجه رضي الله عنها 29
دوهم: ام المؤمنين سوده رضي الله عنها 30
دريم: ام المومنين عايشه صديقه رضي الله عنها 31
څلرم: ام المؤمنين حفصه بنت عمر رضي الله عنها 33
پنځم: ام المؤمنين زينب بنت خزيمة رضي الله عنها 34
شپږم: ام المؤمنين ام سلمه هند المخزوميه رضي الله عنها 35
اووم: ام المؤمنين زينب بنت جحش رضي الله عنها 36
اتم: ام المؤمنين جويريه بنت الحارث رضي الله عنها 39
نهم: ام المؤمنين ام حبيبه رضي الله عنها 40
لسم: ام المؤمنين صفيه رضي الله عنها 41
يولسم: ام المؤمنين ميمونه رضي الله عنها 42
پايله 43
مصادر 44

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدمه

الحمدلله وحده والصلاة والسلام علی من لا نبي بعده!

پدې کې شک نسته چې کفار په ځانګړي ډول یهود ،نصارا ، ملحدین او مستشرقین په هره زمانه کښې پر اهل حقو باندې مختلف تورونه لګوي، ددې لپاره چې خلګ ددې الهي مسیر څخه را وګرځوي، تر ټولو لمړی ددې الهي مسیر او الهي دین د پیغام رسونکو په ځانګړي ډول پر پیغمبرانو علیهم السلام باندې بې ځایه او غیر منطقي تورونه لګوي، او هدف یې یوزاي او یوزاي پر الهي وحې باندې الزام لګول دي، چې پدې لړ کې د نبيﷺ پر غوره شخصیت باندې دا تور لګوي چې ده ولې زیاتې مېرمنې په نکاح کړي دي؟، په داسې حال کښې چې امت ته څلور ښځې روا دي؟، او یا دا چې نعوذبالله دیﷺ زیات خواهش خوښونکی او د نفس تابع ؤ؟؟؟ او داسې نورې د حقیقت او واقعیت څخه لیرې شبهې، خو دا ددوی یو بې ځایه او غیر منطقي او خطا ایستونکې شبه ده چې نن ورځ زیات کفار او ځیني مسلمانان د دوی ددغه شبه تر اغیز لاندې راغلي او د کم علمۍ او د تحقیق د نه کولو له امله په شبه کې پراته دي، نو د یو با احساسه مسلمان په توګه مې وغوښتل چې د کفارو دغه بې بنسټه ادعا په نقلي او عقلي دلائلو جواب کړم، ځکه پر هر مسلمان دا فرض ده چې د دین په دفاع کې به د هیڅ طاقت څخه دریغ او سپما نه کوي، علمي جواب به ئې په علم ورکوي او مادي جواب به ئې بالمقابل ورکوي.

ددې لپاره چې د نوموړي موضوع حقیقت ښه روښانه سي نو نوموړی کتاب څلورو برخو ته ویشل شوی دی، لمړۍ برخه یې مفاهیم او کلیات دي، په دوهمه برخه کې د تېرو پیغمبرانو د مېرمنو و زیاتوالي ته اشاره کیږي، دریمه برخه کې د محمد مصطفیﷺ د زیاتو مېرمنو حکمتونه بیانیږي او تر څنګ یې یو شمېر زیاتو اړوندو مهمو مسائلو ته هم اشاره کیږي، څلورمه برخه کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د امهات المؤمنین مبارکې نکاحوې او تر څنګ ئې مصلحتونه بیان سوي دي.

نو زما حقیر او کم علمه بنده دا ناچیزه لیکنه تاسو په یوه لویه لیکنه حساب کړې، او که کومه نیمګړتیا او تیروتنه شتون ولري نو هیله کوم چې یادونه ئې راته وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمړی برخه

مفاهیم او کلیات

الف: تبني

غیر نسبي زوی په زویوالي نیول، او په حقوقو کښې د نسبي زوی او د غیر نسبي ترمنځ فرق نه کول.

پخوا په عربو کښې دا عادت ؤ چي چا ته به یې وویل چي: " ته زما زوی یې" نو په حقیقي ډول به یې زوی باله، او په ټولو احکامو کښې به یې د نسبي زوی په سترګه ورته کتل، لکه واده، طلاق، د نکاح محرمات او مېراث....

ب: تاخي

غیر نسبي ورور په ورورولۍ نیول، او بیا ټول هغه حقوق چي سکه ورور ته ورکول کېږي ده ته هم ورکول.

د جاهلیت په زمانه کښې ځینو عربو به یو او بل ته ویل: " ته زما ورور یې" نو پدې خبري سره به هغه دده حقیقي ورور وګرځېدی، او هغه څه چي نسبي ورور ته حلال وه هغه به دې غیرنسبي ورور ته هم حلال وه او هغه څه چي نسبي ورور ته حرام وه هغه به غیر نسبي ورور ته هم حرام وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه برخه

د تېرو پيغمبرانو عليهم السلام د مېرمنو شمېر

ددي عنوان څخه مطلب دادی چي يوازي نبيﷺ زياتي ميرمني نه دي کړي بلکه تېرو پيغمبرانو هم زياتي مېرمني لرلي، بل دا چي يهود او نصارا پر تېرو پيغمبرانو ايمان لري او د تېرو پيغمبرانو واقعات او کړنلاري په انجيل او تورات کښي بيان سوې دي، او دوی پر تورات او انجيل ايمان لري، نو ځکه مو اول وغوښتل چي د تېرو پيغمبرانو د مېرمنو شمېر اول ذکر کړو تر څو خبره په پوره ډول واضح سي، يعني هغه پيغمبران چي تاسو ايمان ورباندي لری هم د زياتو مېرمنو د لرلو څخه مستثنی او مستغني نه دي، بلکه دوی هم زياتي مېرمني لرلي چي د زياتو حکمتونو په اساس دا يو الهي اجازه ؤ چي دوی ته ورکړل سوې وه، نو له دې امله اول پدي عنوان باندي پيل کوو.

دا چي د تورات او انجيل څخه مخکي کوم ځانګړی کتاب شتون نه درلود ، بلکه ځيني صحيفې وي چي پر پيغمبرانو عليهم السلام به نازليدلې او همدارنګه ځيني تاريخي روايات هم شتون لري، خو په دې ټولو کښي داسي کوم روايت نسته چي د زياتو ميرمنو د کولو ممانعت او ناروا والی دې پکښي راغلي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمړی: د سیدنا ابراهیم عليه السلام درې مېرمني لرلي:

الف- ابراهیم عليه السلام لمړی د بي بي ساره رضي الله عنها سره نکاح کړې وه، چې د ساره رضي الله عنها څخه اسحاق عليه السلام پیدا سو.

ب – بي بي هاجر رضي الله عنها، نوموړې بي بي د اسماعیل عليه السلام مور وه.

ج- بي بي قثوره، د دې شپږ زامن وه، لکه: زمران، یقان، مدان، مدیان، اسباق، سنوخ.[1]

دوهم: د یعقوب عليه السلام مېرمني:

یعقوب عليه السلام څلور مېرمني درلودې، چې نمونه یې په لاندې ډول دي:

الف- لیاه: دا د پنځو اولادو مور وه لکه: سمون، لاوي، یهوده، اشکار او زبون.

ب- زلفه: دې دوه زامن لرل لکه: جد او آثر.

ج- راحیل: چې لدې میرمني څخه یې یوسف عليه السلام او بنیامین پیدا سوي وه.

د- بلهمه: دا د دان او نفتای مور وه.[2]

---

[1] تعدد زوجات الرسول صلی الله علیه وسلم، ملك غلام مرتضی، ددې کتاب په حواله کتاب الخلق (۴/۱۶) کتاب الخلق (۱۵/۱۸) کتاب الخلق (۱۰/۲۵)کتاب الخلق (۲۹/۲۳-۲۹) کتاب الخلق (۲۳/۲۹) ص-(۱۵۲)، د چاپ موافق ، ناشر: مجلة الجامعة الإسلامية بالمدینة المنورة، مکتبه شامله.

[2] مخکنی مرجع.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مېرمنو زیاتوالی په یهودیت کښې

د ابراهیمﷺ څخه وروسته موسیﷺ د نبي او رسول په توګه راولیږل سو چي د ځان سره یې تورات کتاب هم درلود، ، دا چي نن ورځ تورات تحریف سوی دی، او منسوخ دی او د عمل وړ نه دی، خو بیا هم ددې سره یې هغه احکام منل کیږي چي د قرانکریم او احادیثو سره سمون خوري، او کولایسو چي د مستشرقینو لپاره یې د دلیل په توګه راوړو.

لمړی: د موسیﷺ د مېرمنو شمېر

موسیﷺ د څلورو مېرمنو سره واده کړی ؤ:

ج- بي بي سفوره: دا د جیسون او عیزر مور وه.

ب- جبشیه.

ج- د قیني لور.

د – د حباب لور.[1]

دوهم: د داودﷺ د مېرمنو شمېر

داودﷺ د نهو بیبیانو سره واده کړی ؤ، لکه څنګه چي د صیموئیل نومي کتاب کښې راغلی دي، چي د داودﷺ (۹) بیبیاني لرلي، چي هلته یې نومونه او د اولادو نومونه هم راغلي دي.[2]

حتی دا هم ویل سوي دي چي داودﷺ د ۹ کوروالاو څخه وروسته د ۹۹ کوروالاو سره نکاح کړې ده.[3]

دریم: سلیمانﷺ سل مېرمني لرلې

په سلاطین نومي کتاب کښې راغلي دي چي د سلیمانﷺ اوه سوه میرمني او درې سوه یې وینځیاني لرلي.[4]

---

[1] تعدد زوجات الرسول الله صلي الله علیه وسلم، ص: (۴)، مکتبه شامله، نشرونکی: مجلة الجامعة الاسلامیه باالمدینه منوره، د چاپ موافق، په حواله: کتاب الخروج(۳۱/۲) کتاب القاضیون(۱۶/۱) کتاب القاضیون (۱۶/۴).

[2] تعدد زوجات الرسول صلی الله علیه وسلم، ص: (۴)په حواله: کتاب صیموئیل (۲۶/۲۳)، ناشر: مجلة الجامعة الإسلامیة بالمدینة المنورة.

[3] موسوعة بیان الاسلام، محمد ربیع محمد الجوهري دویم قسم، د رسولانو بیان، د نبيﷺ د ژوند په اړه شبهات، ج (۱) ص (۷۸) في ډي ایف، د همدې کتاب په حواله،(موسوعة الاسرة تحت رعایة الاسلام)، الشیخ عطیه صقر، ج (۶) ص (۴۱).

[4] تعدد زوجات الرسول صلی الله علیه وسلم، ص: (۴)، مکتته شامله په حواله: کتاب سلاطین (۱۱/۳).

(c) ketabton.com: The Digital Library

مگر په صحیح بخاري، صحیح مسلم او نورو د احادیثو په کتابونو کښې د رسول اللهﷺ حدیث شریف دی چي سلیمان علیه السلام سل ښځي لرلي، لکه څنگه چي ابوهریره رضي الله عنه د نبي علیه السلام څخه روایت کوي چي رسول اللهﷺ وفرمایل: سلیمان علیه السلام د داود علیه السلام زوی وویل: چي نن شپه به زه خامخا د خپلو سلو یا نه نوي ښځو سره کوروالی کوم هره یوه به یو اولاد راوړي، او دا اولاد به د الله عزوجل په لار کښې جهاد کوي، یو ملگري یې ورته وویل: ان شاء الله ووایه، نو سلیمان علیه السلام ان شا الله و نه ویل، هېره یې سول، نو ددې کوروالی څخه وروسته یوه هم حامله نه سوه بیله یوې ښځي څخه چي هغې هم نیم اولاد راوړ، نو نبي علیه السلام فرمایې چي زما دې په هغه ذات قسم وي چي زما نفس د هغه په لاس کي دی، کچیري یې ان شاء الله ویلې وای نو خامخا به ټولي حامیلي سوې وای او اولادونو به یې د الله عزوجل په لار کښې جهاد کولای.[1]

په نصرانیت کښې د زیاتو مېرمنو نکاح

انجیل هم د تېر کتاب یعني توارت مکمل کونکی ؤ، هغه څه چي تورات حرام گرځولي وه هغه یې همداسي حرام وگرځول او هغه څه چي یې حلال گرځولي وه هغه یې همداسي حلال پرېښول.[2]

لدې کبله عیسي علیه السلام خپل قوم ته وفرمایل: تاسو دا گمان مه کوئ چي زه هغه دین چي مخکنیو انبیاؤ راوړی دی نیمگړی کړم، بلکه زه د انبیاؤ د تېر دین مکمل کونکی یم.[3]

همدارنگه الله جل جلاله د عیسي علیه السلام همدغه قول په قرانکریم کي رانقل کړی دی، الله جل جلاله داسي فرمایې: ﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ﴾.[4]

ژباړه: او عیسي علیه السلام د مریم رضي الله عنها زوی ویلي وه: اې بني اسرائیلو! زه تاسو ته د الله رالیږل سوی پیغمبر یم، د هغه تورات تصدیق کونکی یم چي زما څخه مخکي راغلی ؤ، او د یو پیغمبر زېری ورکونکی یم چي زما څخه به

---

[1] صحیح البخاري، محمد بن اسماعیل البخاري، کتاب الجهاد والسیر، باب: من طلب الولد للجهاد، او مسلم شریف، کتاب الایمان، باب الاستثناء.
[2] موسوعة بیان الاسلام، محمد ربیع محمد الجوهري دویم قسم، د رسولانو بیان، د نبي علیه السلام د ژوند په اړه شبهات، ج (۱) ص (۷۹) في ډي ایف.
[3] موسوعة بیان الاسلام، محمد ربیع محمد الجوهري دویم قسم، د رسولانو بیان، د نبي علیه السلام د ژوند په اړه شبهات، ج (۱) ص (۷۹) في ډي ایف کتاب په حواله: متی (۵:۱۷).
[4] سورت الصف، ۶ ایت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته راسي چي نوم به يې احمد وي، "- خو کله چي هغه (يعني محمد ﷺ) دوی ته له ښکاره څرګندو نښانو سره راغی، نو دوی وويل: "دا خو ښکاره جادو دی."[1]

نو لدې کبله ويلايسو چي عيسیٰ ؑ هم د تېرو انبياؤ په څېر د زياتو ميرمنو نکاح حرامه نکړه، او په انجيل کي داسي کوم صريح نص نسته چي د زياتو کوروالا څخه دې يې ممانعت کړی وي.[2]

نو اوس دا خبره په صراحت سره کولايسو چي رسول الله ﷺ او اسلام د زياتو مېرمنو پر روا والي باندي يوزاي نه دی، بلکه تېرو اديانو او پيغمبرانو هم داسي کړنه جايز بللي او عمل يې وربانديکړی ؤ، خو ددې سره د بشر په لاس جوړ سوې وضعي قوانين د زياتو مېرمنو کول ناجايز بولي چي پدې کړنې سره د عيسوي دين حکم هم حراموي.[3]

---

[1] پښتو ژباړه: تفسير کشاف، سورت الصف ۶ ايت.

[2] موسوعة بيان الاسلام، محمد ربيع محمد الجوهري دويم قسم، د رسولانو بيان، د نبي ؑ د ژوند په اړه شبهات، ج (۱) ص (۷۹) في ډي ايف کتاب په حواله.

[3] مخکنۍ مرجع.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه برخه

د نبيﷺ د زیاتو مېرمنو حکمتونه

مخکې له دې چې د نبيﷺ د زیاتو مېرمنو په حکمتونو پیل وکړو یوه خبره د یادوني وړ ده چې د مسلمانانو یقین او باور پدې دی چې د نبيﷺ هر قول، فعل او تقریر شرعي بڼه لري او یو الهي حکم دی، نو په دې اساس موږ په دې یقین لرو چې د نبيﷺ د زیاتو میرمنو کول یو الهي حکم ؤ، بیله چون او چرا یې منو او پدې کښې هیڅ شک او شبه نه کوو.

مګر نن ورځ یهود او مستشرقین پر اسلام باندي د سیلاب په شان را مات دي او د هرې خوا اسلام د مسلمانانو او نړیوالو په اذهانو کښې مشکوک معرفي کوي، او پر اسلام باندي مختلف بې بنسټه تورونه لګوي ددې لپاره چې پخواني مسلمانان په شک کې واچوي او نوي مسلمانان و اسلام ته د راتګ څخه منع کړي، نو بیلابیل بې بنسټه تورونه پر قرانکریم، رسولانو او په ځانګړي ډول ددې الهي دین پر لمړي داعي او د انسانیت پر ستر لاربنود محمد مصطفیﷺ پر مبارک شخصیت باندي لګوي، چې ددې تورونو څخه یو هم د نبيﷺ د زیاتو مېرمنو د کولو یو بې اساسه او د حسد څخه ډک تور دی، چې د مستشرقینو او یهودو په اند نعوذبا الله، نبيﷺ زیات خواهش درلود او د خپل نفس تابع ؤ نو ځکه یې دومره زیاتي میرمني کړي دي؟ سبحانک هذا بهتان عظیم! نو ددې بې بنسټه او غیر معقولي ادعا د رد لپاره موږ ځینو داسي حکمتونو ته اشاره کوو چې هم په شرعي او انساني لحاظ او هم په حقوقي لحاظ د دوی دغه د حقیقت څخه لیري ادعا بلکل ور بې بنسټه او د الهي مخکني او وروستني دین احکامو له لحاظه مردوده او غیر معقوله معرفي کوي.

ددې هر څه سره چې کفار پر پیغمبرﷺ باندي بې اساسه تهمتونه لګوي، ځیني هوښیار او د تعصب څخه لیري کفار د منطق او حق څخه ډکي خبري کوي، او د مطالعې څخه وروسته د رسول اللهﷺ د زیاتو مېرمنو د کولو په اړه و حق ته رسیږي او حقیقت ورته واضح کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي له دې جملې څخه يو هم (توماس کارليل) يادولايسو چي هغه پدې اړه داسي وايې: پيغمبرﷺ شهوت خوښونکي نه ؤ، لکه څنګه چي ځينو خلګو ده ته د دارنګه ظلم نسبت کړی دی، او بيا وايې: موږ زيات ظلم او خطا کوو چي پيغمبرﷺ ته د يو شهواني انسان نسبت کوو، نه هيڅکله داسي نه ده! دده او د هغه شهواني انسان تر منځ زيات ليريوالي او فرق دي.[1]

دلته لمړی غواړم د نبي عليه السلام د زياتو مېرمنو د حکمتونو تر څېړلو مخکي و دوو ښکاره حقيقتونو ته اشاره وکړم تر څو لاندي حکمتونه ښه وربانديواضح سي.

لمړی حقيقت

د زياتو مېرمنو کول د اسلام څخه مخکي هم په عربي ټولنه کي شايع او معمول ؤ.

الف- (عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ غَيْلَانَ بْنَ سَلَمَةَ الثَّقَفِيَّ أَسْلَمَ وَلَهُ عَشْرُ نِسْوَةٍ فِي الجَاهِلِيَّةِ، فَأَسْلَمْنَ مَعَهُ، «فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَخَيَّرَ أَرْبَعًا مِنْهُنَّ) .[2]

ژباړه: غيلان بن سلمه الثقفي په داسي حال کښي اسلام راوړ، چي لس ښځي يې لرلي، نو رسول اللهﷺ امر ورته وکړ، چي څلور ښځي ددې لسو ښځو څخه انتخاب کړي او نوري دي طلاقي کړي.

ب- (قَالَ: أَسْلَمْتُ وَعِنْدِي ثَمَانُ نِسْوَةٍ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اخْتَرْ مِنْهُنَّ أَرْبَعًا) .[3]

ژباړه: حارث بن قيس رضي الله عنه فرمايې: چي ما په داسي حال کښي اسلام قبول کړ چي اته ښځي مي په نکاح کي وې، نو دا حال مي نبيﷺ ته بيان کړ، نو هغهﷺ راته وويل : چي څلور ښځي ځني انتخاب کړه نوري طلاقي کړه.

---

[1] تعدد الزوجات في الاسلام و حکمة تعدد زوجات النبيﷺ، استاذ عبدالله ناصح علوان، صفحه: (۲۹) ناشر: دارالسلام، في ډي ايف بڼه، ددې کتاب په حواله: کتاب "الابطال" صفحه: (۸۳).

[2] سنن ترمذي، محمد بن عيسى الترمذي مړينه:(۲۷۹هـ)، ج:(۳)،ص:(۴۲۷)، باب: باب ماجاء فی الرجل يسلم و عنده عشر نسوه، تحقيق:احمد محمودشاکر، ناشر: شرکة و مکتبة و مطبعة مصطفى البابي الحلبي-بيروت، دوهمه طبعه،۱۳۹۵هـ، د چاپ موافق.

[3] سنن ابي داود، ابو داود سليمان بن الاشعث، السجستاني، مړينه(۲۷۵هـ)، ج:(۲) ص:(۲۷۲) حديث:(۲۲۴۱)، باب: باب فی من اسلم و عنده نساء اکثر من اربع او اختان، محقق: محمد محي الدين عبدالحميد، ناشر: مکتبة العصرية، بيروت، مکتبه شامله، د چاپ موافق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو له دې کبله زیاتو عربانو زیاتي کوروالاوي کولې او پدې اړه یې کوم باک نه کوی، او بله دا خبره هم د لمر په شان ددې دوو حدیثونو څخه ثابتیږي؛ چې د رسول اللهﷺ څخه ماسیوا بل هیڅ امتي ته نه ښایې چې د څلورو څخه زیاتي مېرمني په یو وخت کې د ځان سره ولري ځکه پیغمبرﷺ هغه دوو صحابوو ته امر وکړ چې څلور ښځي دې د ځان سره ولري او نورې دې طلاقي کړي، نو که چیري د رسول اللهﷺ لپاره د څلورو څخه زیاتي مېرمني ناروا وای نو دې صحابهؤ به ورته ویلي وای چې تاسو خپله د څلور زیاتي مېرمني لرې ولي موږ ځني منع کوئ؟ خو دا داسي پوښتنه وه چې ټولو صحابه ته واضح وه، چې دا الهي حکم دی چې رسول اللهﷺ زیاتي مېرمني په نکاح کښې ساتلای سي.

خو پوښتنه دلته داده چې ولې د اسلام دښمنان یوازې د پیغمبرﷺ مبارک شخصیت په نښه کړی؟، او ولې یې یوازي رسول اللهﷺ پدې اړه خاص کړی دی؟، پداسي حال کښې چې مخکښیو انبیاؤﷺ هم زیاتي مېرمني لرلې.

نو د دې پوښتني د جواب لپاره د نامتو عالم محترم دوکتور مصطفی سباعي رحمة الله علیه او یو عیسوي تر منځ هغه مباحثه را نقلوم چې د رسول اللهﷺ په اړه یې کړې ده، تر څو د دوی پدې بې اساسه تورونو مو نور هم ښه سر خلاص سي.

د محترم دوکتور مصطفی السباعي او د یو عیسوي تر منځ مباحثه

محترم دکتور مصطفي السباعي رحمه الله پخپل کتاب (المراة بین الفقه والقانون) په (۹۶) صفحه کښې فرمایې:

کله چې زه په ۱۹۵۶م کال د ایرلنډ په دبلن نومي ښار کې وم، نو د یو داسي معهد سره مې ملاقات وسو چې هلته د عیسویانو مشران اوسیدل، نو زما او ددې ځای د مدیر تر منځ زیات بحث وسو، ما ده ته وویل: تاسو ولې داسي بې ځایه خبري پر اسلام او په ځانګړې ډول پر پیغمبرﷺ باندې کوی چې هیڅ اساس او بنسټ نلري، او په خپلو درسي کتابونو کښې مو هم دارنګه خبرو ته ځای ورکړی ؟!

نو ده ما ته داسي ځواب راکړ: موږ د غرب اوسیدونکي یو موږ د هغه چا احترام نه کوو چې د ۹ ښځو سره یې واده کړی وي!..

ما ورته وویل: آیا تاسو د دواد عليه السلام، او د سلیمان عليه السلام احترام لرئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده وويل: هو ولي نه! هغه دواړه زموږ په نزد د تورات پيغمبران وه![1]

ما ورته وويل: د داودﷺ سل ښځې وې، او د سليمانﷺ لکه څنګه چې په تورات کښې راغلي دي اوه سوه يې ازادې ښځې وې او درې سوه يې وينځياني وې، او د هغه زماني تر ټولو ښايستي ښځې وې، نو تاسو ولې د هغه چا احترام کوی چې زر ښځې يې کړي وې او د هغه چا احترام نه کوی چې ۹ کوروالاوې لري؟ د هغه چا کوروالاوي چې اته يې کونډياني وې او ځيني يې سپينسري وې، او يوازې يوه ئې ځوانه وه.

نو دی يو ګړی چپ سو او بيا يې وويل: خطا سوې، زه دا ګمان کوم چې موږ غربيان د يوې ښځې څخه ماسيوا له نورو سره د واده کولو جواز نلرو، او موږ ته دا خبره سوې وه ځوک چې زيات ودونه کوي هغه د پرمختګ او ترقۍ خلاف دی، او زيات شهوت لرونکی دی!.

ما ورته وويل: نو تاسو د داودﷺ، سليمانﷺ او د بني اسرائيلو د پيغمبرانو په هکله څه واياست سره ددې چې د بني اسرائيلو پيغمبرانو زياتې مېرمني په يو وخت کي لرلي چې همدا سلسله د ابراهيمﷺ څخه شروع کيږي؟.

نو دی ساکت سو او جواب يې نه درلود.....[2]

پوښتنه: کيدا ايسي ځوک دا پوښتنه وکړي چې ولې پيغمبرﷺ زياتې کوروالاوي کړي وې، پداسې حال کښې چې الله جلّ جلاله د څلورو ښځو د کولو حکم کړی دی؟.

ځواب: د د څلورو څخه د زياتو کوروالاو په يو وخت کښې په نکاح کي ساتل دا يوازې د پيغمبرﷺ ځانګړتيا وه، او دا ځانګړتيا دده ﷺ پوري خاص ده، بل هيچا ته روا نه ده چې د پيغمبرﷺ د ځانګړتياؤ تابعداري وکړي، همدا ډول د رسول اللهﷺ د څلورو څخه د زياتو مېرمنو په کولو کښې او د امت لپاره د تر څلورو پوري د مېرمنو په کولو کښې ټولو مجتهدينو او فقهاؤ په هره زمانه کښې اجماع کړې ده، او د رسول اللهﷺ د ځانګړتياؤ په هکله زيات کتابونه ليکل سوي دي، او زياتو فقهاؤ او مفسرينو په دې اړه مفصل بحث کړی دی.[3]

---

[1] تعدد الزوجات في الاسلام و حكمة تعدد زوجات النبيﷺ، ص:(۳۰)، په حواله: (المراة بين الفقه والقانون)، دوکتور مصطفي السباعي صفحه (۹۶).

[2] مخکنۍ مرجع، ص: (۳۱)، د همدې کتاب په حواله: (المرة بين الفقه والقانون) دوکتور مصطفي السباعي، صفحه (۹۶).

[3] همدغه مرجع، ج (۱) ص: (۳۱).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم حقیقت

د نبي کریمﷺ نکاح د زیاتو مېرمنو سره په داسي حالت کي سوې ده چي د رسول اللهﷺ مبارک عمر زیات سوی ؤ.

په تاریخي ډول دا خبره روښانه ده چي په مکه کي د خدیجېرضي الله عنها د وفات څخه وروسته رسول اللهﷺ د سودېرضي الله عنها څخه ماسیوا د بل هیچا سره واده نه ؤ کړی، تر دې چي مدینې ته یې هجرت وکړ، خو هغه وخت یې په نکاح کښې زیاتوالی راوستی چي کله اسلامي دولت جوړ سو، اسلام تر مختلفو قبایلو پوري ورسید، چي د دې نکاحگانو څخه یې زیات اهداف او اصلاحي اغراض لرل چي وروسته به ورڅخه یادونه وکړو.

او د تاریخي اړخه دا خبره ثابته او واضحه ده چي رسول اللهﷺ د خدیجېرضي الله عنها سره په داسي حالت کښې واده وکړ چي پیغمبرﷺ ځوان ؤ او عمر یې ۲۵ کاله ؤ، او خدیجهرضي الله عنها کونډه وه او د څلویښتو کالو وه، چي د رسول اللهﷺ سره یې پنځلس کاله ژوند تېر کړ، او خدیجهرضي الله عنها د هجرت څخه درې کاله مخکي وفات سول، او د خدیجېرضي الله عنها مبارک عمر د وفات په حالت کښې پینځه شپیته کاله ؤ.

نو آیا دا به معقوله خبره وي چي نعوذبالله پر پیغمبرﷺ باندي د شهواني انسان حکم وکړل سي؟ پداسي حال کښې چي پیغمبرﷺ د ځوانۍ حالت ؤ، او د یو داسي ښځي سره یې واده کړي ؤ چي له ده څخه زیاته مشره وه، او کونډه سوې وه، پس ولي د اسلام دښمنان د پوره حقیقت د درک څخه وروسته بیا هم د رسول اللهﷺ پر مبارک شخصیت باندي داسي بي ځایه تورونه لگوي؟.

جواب: د اسلام دښمنانو په دې بي ځایه تورونو سره الهي شریعت تحریفوي، ددې لپاره چي خپلي سینې په مخکښي بغض او دښمني یخي کړي، نو غواړي چي ددې اخیري الهي دین پر لمړي استازي بي بنسټه تورونه ولگوي تر څو خلگ د اسلام د حقانیت په هکله په شک کښې واچوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا هغه ښځي چي پیغمبرﷺ ورسره نکاحوي کړي وې وینځیاني او کونډیاني نه وې؟ آیا هغوی سپینسري او ناچاره نه وې؟ نو که چیري خبره همداسي وي؛ نو دا بي ځایه تورونه او تهمتونه د څه لپاره؟ آیا دا هر څه پر ړوند تعصب او بوی لرونکي بغض دلالت نه کوي؟.[1]

اوس راځو د نبي کریمﷺ د زیاتو مېرمنو د نکاح تر څنګ چي کوم حکمتونه او مصلحتونه شتون لري، هغه یو په یو تر څېړني لاندي نیسو.

لمړی: تعلیمي حکمت

د نبيﷺ واده د زیاتو مېرمنو سره له یو شمېر زیاتو حکمتو او مصلحتو پیلامه وه.

لکه څنګه چي ښځه او نر د الهي دین له لحاظه دواړه مسؤل او مخاطب دي او الهي احکام هم دواړو ته متوجه دي، نو له دې امله نبيﷺ د امت لپاره ښځینه مفتیاني او معلماني تیاري کړې ، تر څو د ضرورت په وخت کښي و ځینو حساسو او باریکو پوښتنو ته چي تر ښځو پوري اړه ولري او یا عام مسائل وي جواب ووایې، نو ځکه یې لمړی د تعلیمي یا دیني حکم له وجي زیاتي مېرمني په نکاح کولې، او بل دا چي د ام المؤمنین عایشيرضي الله عنها او صفيرضي الله عنها څخه ماسیوا نوري ټولي د نبيﷺ کوروالاوي کونډیاني وې، چي په عقلي لحاظ هم یو ځوان هیڅکله د ۵۰ یا ۶۵ کالو ښځه نه په نکاح کوي، مګر نبيﷺ د انساني او تعلیمي حکمت له وجي له دوي سره نکاح کول تر څو هغه احکام او مسایل چي تر ښځو پوري ځانګړې دې زده کړي او تر نورو یې ورسوي.

د نبيﷺ د زیاتو مېرمنو د کولو څخه اساسي هدف تعلیمي حکمت ؤ ، ځکه عایشيرضي الله عنها به د هغه علم په ذریعه چي د نبيﷺ څخه یې زده کړی ؤ د دین تدریس او تبلیغ کوی او په زیاتو مهِمو او حساسو مسائلو کښي یې فتواوي ورکړي دي، چي ددې رضي الله عنها د کوښښونو له وجي امت ته د شریعت د څلرمي حصې احکام ددي لخوا نقل سوي، نو لدي څخه په واضح ډول ښکاري چي د نبيﷺ واده د زیاتو مېرمنو سره په ځانګړي ډول د ام المؤمنین عایشې صدیقيرضي الله عنها سره د یو لوی مصلحت او تعلیمي حکمت له وجي ؤ.

[1] تعدد الزوجات في الاسلام و حکمة تعدد زوجات النبيﷺ ، ص:(۳۲).

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیاتو ښځو به د نبيﷺ څخه د ښځو اړوند مسائل لکه حیض، نفاس، د خاوند او ښځي مسائل، جنابت... او داسي نوري پوښتني د حیاء او شرم له وجي نسوای کولای، نو ډېر مشکل ؤ چي یوه ښځه دي د داسي حساسو مسائلو په اړه د نبي ﷺ څخه پوښتنه وکړي مگر کله کله به د ډېر ضرورت په اساس ځینو ښځو پوښتني کولې لکه د عایشيؓ څخه روایت دی داؓ فرمایي:[1]

«أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ غُسْلِهَا مِنَ المَحِيضِ، فَأَمَرَهَا كَيْفَ تَغْتَسِلُ، قَالَ:«خُذِي فِرْصَةً مِنْ مَسْكٍ، فَتَطَهَّرِي بِهَا» قَالَتْ: كَيْفَ أَتَطَهَّرُ؟ قَالَ:«تَطَهَّرِي بِهَا»، قَالَتْ: كَيْفَ؟، قَالَ:«سُبْحَانَ اللَّهِ، تَطَهَّرِي» فَاجْتَبَذْتُهَا إِلَيَّ، فَقُلْتُ: تَتَبَّعِي بِهَا أَثَرَ الدَّمِ».[2]

ژباړه: یوې انصارۍ ښځي د نبيﷺ څخه د حیض څخه د غسل کولو پوښتنه وکړل، نو نبيﷺ د غسل کولو طریقه وروښودل، او بیا یې ورته وویل: چي یو خوشبویه ټوکر واخله او پاکي راوله، انصارۍ ښځي وویل: "څنگه پاکي راولم" نبيﷺ ورته وویل: پاکي وربانديي راوله، بیا ښځي وویل: څنگه پاکي راولم؟، بیا نبي ﷺ وویل: سبحان الله، پاکي وربانديي راوله، نو عایشهؓ فرمایي: چي ما دا ښځه خپل ځان ته را نیژدي کړل او ورته ومي ویل: د ویني ځایونه وربانديي پاک کړه.

همدا رنگه نوري زیاتي پوښتني سته په ځانگړي ډول د حیض، نفاس او جنابت په اړه چي ددې ټولو پوښتنو جوابونه به زیات وخت د نبيﷺ په ژوند کښي او وروسته تر وفات هم امهات المومنین ورکول، لکه څنگه چي دا خبره د لمر غوندي روښانه ده چي حدیث مطهره د قرانکریم څخه وروسته د اسلام د مصادرو څخه دوهم مصدر گڼل کیږي، چي د نبيﷺ له قول، فعل او تقریر څخه عبارت دي، نو له دې وجي هیڅوک د نبيﷺ قول، فعل او تقریر تر هغه وخته پوري په مکمل ډول نسي درکولای تر څو چي د نبيﷺ سره یې په ټولو وختو کښي ملگري نه وي کړې، حتی چي د نبيﷺ سره یې د خوشحالۍ، غصې، اسانۍ، تنگۍ او د یوازیتوب په حالاتو کښي

[1] رفع ابهامات و اباطیل از تعدد زوجات رسول اللهﷺ، محمد علي صابوني، ص:(۱۱)، فارسي ژباړه: د عقېدې سایټ، ناشر: د عقېدې سایټ.
[2] صحیح البخاري، محمد بن إسماعیل أبو عبدالله البخاري الجعفي، جلد-(۱) صفحه- (۷۰). حدیث (۳۱۴)، المحقق: محمد زهیر بن ناصر الناصر، الناشر: دار طوق النجاة، الطبعة: الأولی، 1422هـ، د چاپ موافق،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګري نه وي کړې، او تر څو چې د نبيﷺ سره يې په مهمو، غیر مهمو،عامو، شخصي او د ژوند په ټولو امورو کښې ملازمت او ملګري نه وي کړې.[1]

د ام المؤمنين عايشې صديقيې رضي الله عنها پر علميت د صحابه ؤ او تابعينو ويناوې

د قبيصه بن ذوئب څخه روايت دی، دی فرمايې: عايشه رضي الله عنها تر ټولو خلګو عالمه وه ځکه چي لويو لويو صحابه ؤ به لدې څخه پوښتني کولي.[2]

(أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ. أَخْبَرَنَا زِيَادُ بْنُ الرَّبِيعِ. أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ سَلَمَةَ حَدَّثَنِي عن أَبُو بُرْدَةَ بْنُ أَبِي مُوسَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ: مَا كَانَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ – صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ – يَشُكُّونَ فِي شَيْءٍ إِلا سَأَلُوا عَنْهُ عَائِشَةَ فَيَجِدُونَ عِنْدَهَا مِنْ ذَلِكَ عِلْمًا).[3]

ابو بُرده بن ابي موسي د خپل پلار څخه روايت کوي هغه فرمايې: کله چي به د رسولﷺ اصحابو ته يوه مسئله شکمنه سول، نو د عايشې رضي الله عنها څخه به يې پوښتنه کول نو د ام المؤمنين عايشې رضي الله عنها سره به يې د هغې مسئلې په اړه علم پيدا کاوه.

(قال مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ قال: كان أزواج النبيﷺ يَحْفَظْنَ مِنْ حَدِيثِ النَّبِيِّ – صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ – كَثِيرًا وَلا مِثْلا لِعَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ. وَكَانَتْ عَائِشَةُ تُفْتِي فِي عَهْدِ عُمَرَ وَعُثْمَانَ. إِلَى أَنْ مَاتَتْ يَرْحَمُهَا اللَّهُ. وَكَانَ الأَكَابِرُ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ – صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ – عُمَرُ وَعُثْمَانُ بَعْدَهُ يُرْسِلانِ إِلَيْهَا فَيَسْأَلانِهَا عَنِ السُّنَنِ).[4]

د محمود بن لبيد رضي الله عنه څخه روايت دی، دی فرمايې: د نبيﷺ مبارکو مېرمنو به د نبيﷺ څخه زيات حديثونه يادول چي په دې اړه د عايشې رضي الله عنها او ام سلمې رضي الله عنها مثال نسته، او عايشې رضي الله عنها تر خپل وفات پوري د عمر او عثمان رضي الله عنهما د خلافت په زمانه کښې فتواوي ورکولي، او د نبيﷺ لويو لويو صحابه لکه عمر او عثمان رضي الله عنهما به عايشې رضي الله عنها ته استازي استول او له هغې څخه به يې د نبيﷺ د سنتو په اړه پوښتنې کولي.

[1] تعدد زوجات الرسول صلى الله عليه وسلم، ملك غلام مرتضى، مجلة الجامعة الإسلامية بالمدينة المنورة، صفحه-(۲۱).

[2] تذكرة الحفاظ، شمس الدين أبو عبد الله محمد بن أحمد بن عثمان بن قَايْماز الذهبي (المتوفى: 748هـ)، جلد -(۱) صفحه-(۲۵) ناشر: دار الكتب العلمية بيروت-لبنان، الطبعة: الأولى، 1419هـ- 1998م، د چاپ موافق.

[3] الطبقات الكبرى، أبو عبد الله محمد بن سعد بن منيع الهاشمي بالولاء، البصري، البغدادي المعروف بابن سعد (المتوفى: 230هـ)، ج-(۲) ص-(۲۸۶)، تحقيق: محمد عبد القادر عطا، ناشر: دار الكتب العلمية – بيروت، الطبعة: الأولى، 1410 هـ - 1990 م، د چاپ موافق.

[4] الطبقات الكبرى، ابن سعد ، ج-(۲) ص-(۲۸۶).

(c) ketabton.com: The Digital Library

لدې ټولو روایاتو څخه دا خبره څرګنده او په ډاګه کيږي چې د نبيﷺ د زیاتو مېرمنو او په خاص ډول د عایشېؓ سره واده د یو لوی مصلحت او حکمت له وجې ؤ چې هغه د دیني احکامو نشرول ؤ.

همدارنګه زیاتي پوښتني را پیدا سوي چې وروسته امهات المومنینؓ ددې پوښتنو ځوابونه خپل مسولیت وګاڼه، له دې وجې عایشهؓ فرمایې: (اللهﷻ دې د انصارو پر ښځو رحم وکړي، هیڅکله حیا او خجالت د دین د زړده کړي څخه را ونه ګرځولې.[1]

او ځیني ښځي به د شپې لخوا ام المومنین عایشېؓ ته راتلې او د دین د بعضو احکامو په اړه یې پوښتني کولې لکه حیض، نفاس، جنابت او داسي نور مسائل، چې امهات المومنینؓ به په ډېره ښه طریقه جوابولې، د امهات المومنین د علم او دیانت له وجې زیاتي ښځي عالماني او په دین پوه سوې.[2]

دا خبره د یادولو وړ ده چې امهات المؤمنین یوازي د حیض، نفاس او طهارت مسائل نه ځوابول او نه نبي ﷺ یوازي دارنګه مسائل ورښودلي دي، بلکه د دین هره ضروري او د هر اړخ خبره یې د ضرورت مطابق ورښودلي ده.

نو په اخر کښې دا خبره د کولو وړ ده چې؛ هغه امهات المومنین چې اللهﷻ هغو ته عزت ورکړی د مومنانو د میندو په لقب سره یې نومولي دي، او په دنیا او اخرت کښې به د رسول اللهﷺ مېرمني وي، آیا د دوی څخه ماسیوا څوک سته چې د نبيﷺ اقوال او افعال (په ځانګړي ډول د ښځو اړوند مسائل لکه حیض، نفاس، جنابت، د خاوند او ښځي تر منځ مسائل او داسي نور) تر موږ پوري په ښه ډول رانقل کړي؟ نو بیله شکه د نبيﷺ د کورني ژوند په حالاتو، افعالو او حرکاتو د امهات المومنینؓ څخه ماسیوا هیڅوک هم په صحیح او دقیق ډول خبر نه دي، نو پایله دا سوه چې د امهات المومنینؓ څخه معلماني او محدثاني جوړي سوې، چې یو شمېر زیات احادیث یې را نقل کړل، چې د حفظ او ذکاوت له وجې یې زیات شهرت پیدا کړ.[3]

---

[1] رفع ابهامات و اباطیل از تعدد زوجات رسول الله صلي الله علیه وسلم، محمد علي صابوني، ص :(۱۳).فارسي ژباړه، ناشر: د عقیدي سایټ،

[2] مخکنی مرجع

[3] رفع ابهامات و اباطیل از تعدد زوجات رسول الله صلي الله علیه وسلم، ص:(۱۳).

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په دې اساس د ام المؤمنين عايشېؓ څخه (۲۲۱۰) احاديث را نقل سوي دي، چي له دې احاديثو څخه (۱۲۶) احاديثه په بخاري او مسلم کښي رانقل سوي، چي يوازي په بخاري کښي (۵۸) احاديثه او په مسلم کښي (۶۸) احاديث را نقل سوي.[1]

او پاته احاديث د احاديثو په نورو کتابو کښي نقل سوي دي.

دوهم: تشريعي حکمت

نبيﷺ د (تعليمي حکمت تر څنګ) د ځينو تشريعي مقاصدو او هدفونو لپاره هم واده کړي ؤ، چي له دې وجي ځيني هغه عادات چي د جاهليت له زماني راهيسي رايج وه باطل او منسوخ کړل، لکه تبني[2] او تاخي[3].

پخوا په عربو کښي دا عادت ؤ، چي چا ته به يې وويل چي: "ته زما زوی يې" نو په حقيقي ډول به يې زوی باله، او په ټولو احکامو کښي به يې د نسبي زوی په سترګه ورته کتل، لکه واده، طلاق، د نکاح محرمات او مېراث.

همدا شان ځينو خلګو به نورو ته په خطاب کي ويل: "ته زما ورور يې" نو پدې خبري سره به هغه دده حقيقي ورور وګرځېدی، او هغه څه چي نسبي ورور ته حلال وه هغه به دې نوي غيرنسبي ورور ته هم حلال وه او هغه څه چي نسبي ورور ته حرام وه هغه به غير نسبي ورور ته هم حرام وه.

د عربو ددې عادت سره سم مخکي رسول اللهﷺ زيد بن حارثهؓ په زويوالي نيولی ؤ، او خلګو به زيد بن حارثهؓ ته زيد بن محمدﷺ وايه، مطلب دا چي زينب بنت جحشؓ مخکي د زيد بن حارثهؓ چي د رسول اللهﷺ متبني زوی کېدی تر نکاح لاندي وه، خو د دوی دوو تر منځ مشکلات پيدا سوه، بلاخره زيدؓ را ولاړ سو او زينب بنت جحشؓ يې طلاقه کړل، په حقيقت کښي اللهﷻ غوښتل تر څو د عربو دا عادت باطل او منسوخ کړي، نو اللهﷻ رسو اللهﷺ ته امر وکړ تر څو زينب بنت جحشؓ په نکاح کړي، مګر په لمړي سر

---

[1] انټرنيټ سايټ: http://fatwa.islamweb.net/،

[2] تبني: غير نسبي زوي په زويوالي نيول، په حقوق کښي د نسبي زوي او دده ترمنځ فرق نه کول.

[3] غير نسبي ورور په ورورولۍ نيول، او بيا ټول هغه حقوق چي سکه ورور ته ورکول کيږي ده ته هم ورکول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنبني رسول الله ﷺ د خلگو د خبرو څخه په ویره کنبني ؤ او متردد ؤ، تر څو خلگ ونه وایې چي محمد ﷺ د خپل زوی د کوروالا سره نکاح وکړل، تر څو چي په دې اړه ایت نازل سو: (وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ).[1]

ژباړه: ته له خلگو څخه ویریږې، په داسي حال کنبني چي الله عزوجل ددې زیات حقدار دی چي ورڅخه وویریږې.[2]

چي په دې اساس رسول الله ﷺ د تبني عادت (یعني بل په زویوالي نیول) د ام المومنین زینب بنت جحش رضي الله عنها سره په نکاح کولو چي د نبي علیه السلام متبني زوی زید بن حارثه رضي الله عنه لخوا طلاقه سوې وه دا عادت باطل اعلان کړ.

دلته یوه مهیمه نقطه پرته ده هغه دا چي؛ د نبي علیه السلام څخه ماسیوا بل هیچا هم د تبني عادت باطلولای سوای کولای، نو الله جل جلاله پر نبي علیه السلام د زینت بنت جحش رضي الله عنها سره واده کول فرض کړل تر څو د تبني نظام په باطل کړي.

ددې په مثل نبي علیه السلام د وروروليـ عادت د ام المؤمنین عایشې رضي الله عنها سره په واده کولو سره باطل کړ،ځکه چي عایشه رضي الله عنها د اسلامي ورور ابوبکر صدیق رضي الله عنه لور وه، نبي علیه السلام و ابوبکرصدیق رضي الله عنه ته ویلي وه، "ته زما ورور یې په اسلام کنبني" نه دا چي ته زما نسبي ورور یې، نو نبي علیه السلام په اسلام کنبني د وروروليـ او د نسب پر اساس د وروروليـ تر منځ فرق او جلاوالي د ام المؤمنین عایشې رضي الله عنها سره په واده کولو سره وکړ.[3]

دریم: ټولنیز حکمت

نبي علیه السلام غوښتل چي د خپښیـ او خپلویـ له لاري د اسلامي امت د مهِمو او بارزو شخصیتونو ترمنځ روابط ټینګ او تلپاتي کړي، نو له دې وجي یې د عایشې رضي الله عنها سره چي د ابوبکرصدیق رضي الله عنه لور وه نکاح وکړه، او همدارنگه د حفصې رضي الله عنها سره چي د عمرفاروق رضي الله عنه لوره وه نکاح وکړه، چي په دې اساس د ابوبکر او عمر رضي الله عنهما رابطه د نبي علیه السلام سره کلکه او پیاوړې سوه، چي د نبي علیه السلام د وفات څخه وروسته همدغو دوو خلیفه گانو د اسلام او مسلمانانو لپاره زیات او پرځاي خدمتونه ترسره کړي دي.[4]

---

[1] سورت الاحزاب، ۳۷ ایت.

[2] پښتو ژباړه: کشاف، سورت الاحزاب، ۳۷ ایت.

[3] تعدد زوجات الرسول الله صلي الله علیه وسلم، ملک غلام مرتضی، ص-(۱۱۱)، د چاپ موافق.

[4] مخکنیـ مرجع، ص:(۱۱۲).

(c) ketabton.com: The Digital Library

له بله اړخه نبيﷺ و ځينو صحابهٔ ته خپلي لورګاني ور په نکاح کړي دي، دوې لوڼې يې عثمان بن عفانرضي الله عنه ته او يوه لور يې علي بن ابي طالبرضي الله عنه ته ور په نکاح کړې وه، نو له دې وجي سيدنا ابوبکر، عمرفاروق، عثمان، او علي بن ابي طالبرضي الله عنه تر ټولو خلګو زيات و نبيﷺ ته نژدي، ګران او محبوب سول.[1]

ځلرم: سياسي حکمت

د نبيﷺ نکاح د ام المومنين بي بي جويريېرضي الله عنها سره چي د بني مصطلق د مشر لور وه د ځينو سياسي اهدافو او حکمتو پيلامه وه،(د بني مصطلق قوم د مسلمانانو سره په پيل کي دښمني او جنګونه کول مګر د جويريېرضي الله عنها د نکاح په سبب د بني مصطلق قوم نور د جنګ څخه لاس پر سر سول او ايمان ئې راوړ).[2]

او همدارنګه د بني مصطلق د قوم د بنديانو خوشي کولو حکمت هم ددې باعث سو چي د بني مصطلق قوم ايمان راوړي او د لاري شکونکو اعمالو او غلاو څخه چي د مسلمانانو پر ضد يې ترسره کول لاس واخلي، نو ددې نکاح څخه وروسته چي نبيﷺ د بني مصطلق د مشر د لور سره وکړه هيڅ کومه پيښه نسته چي بني مصطلق قبېلې دې د مسلمانانو پر ضد ترسره کړې وي.[3]

ميمونهرضي الله عنها د قريشو د قبيلې څخه وه، او د عبدالله ابن عباسرضي الله عنهما خاله وه، او د ځينو قبايلو د مشر د ښځي خور وه، هغه قبايل چي د اسلام او مسلمانانو په مقابل کښي سره يو وه، او(۷۰) صحابه يې په غدر او خيانت شهيدان کړي وه، نو کله چي رسول الله ﷺ ددې سره نکاح کوي، نو ددې قبېلو دښمني او غدر د مسلمانانو په مقابل کښي کميږي.[4]

همدارنګه د نبيﷺ نکاح د ام المؤمنين صفيېرضي الله عنها سره چي د بني قريظه د قوم د مشر حيي بن اخطب لور وه ددې پيلامه سوه چي د يهودو مخکني پلانونه او دريځونه چي د اسلام پر ضد د حيي بن اخطب په ذريعه تحريک سوي وه کم کړي.

[1] مخکنی مرجع، ص (۲۲).
[2] د ليکونکي زياتونه.
[3] تعدد زوجات الرسول الله صلي الله عليه وسلم، ملک غلام مرتضی، ص-(۱۱۲)
[4] تعدد زوجات الرسول الله صلي الله عليه وسلم، ملک غلام مرتضي، ص-(۱۱۲)، مکتبه شامله د چاپ موافق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداشان د نبيﷺ نکاح د ام المؤمنین ام حبیبېرضي الله عنها سره چي د قریشو د سردار ابوسفیان لور وه، ددي نکاح ثمره دا سوه چي ابو سفیان د مخکني دښمنۍ او عداوت دریغ چي د اسلام او نبيﷺ په اړه یې درلودی کم کړي او مدینې منورې ته په داسي حال کښي راغلی چي د حدیبې د صلحي د نوې والي پیغام یې له ځان سره لاره، ددې نکاح څخه وروسته ابوسفیان د مسلمانانو پر ضد په جنګ کښي نه دی لیدل سوی.

پنځم: انساني حکمت

د مخکنیو حکمتو او مصالحو تر څنګ د نبيﷺ د زیاتو مېرمنو د کولو څخه یو هم انساني مصلحت او حکمت ؤ، په حقیقت کښي نبيﷺ د ځینو ښځو سره د انساني لطف او مهربانۍ له وجي هم د نکاح عقد تړلي ؤ، چي ددي نکاح سببونه په لاندي ډول دي.

الف- ځیني زړي او کونډي سوي ښځي چي په ژوند کښي یې کوم کومک کونکی او سرپرست نه درلود.

ب- بعضي هغه وینځیاني چي د کفالت لپاره یې کوم کفیل او غمخور نه درلود.

ج- ځیني ښځي د دې وېرې له وجي که چیري خپلي کورنۍ ته ور وګرځي نو سخت عذاب به ورکړي او په لویو لویو فتنو کښي به واقع سي نو نبيﷺ له دوی سره د دین، عزت او نفس د ساتني له وجي نکاح وکړه چي له دې جملې څخه ام المؤمنین ام سلمهرضي الله عنها یادولایسو چي د نکاح په وخت کښي یې عمر(۶۰) کاله ؤ، او د همدارنګه د ام المؤمنین سودهرضي الله عنها ده، چي د نکاح په وخت کښي یې عمر(۵۵) کاله ؤ، او ام المؤمنین زینب بنت خزیمهرضي الله عنها یادولایسو، چي د نبيﷺ سره یې د نکاح په وخت کښي عمر(۶۵) کاله ؤ.[1]

نو د هغه مستشرقینو او تور لګونکو نظر ددې ښځو په اړه څه دی؟ پداسي حال کښي چي د نبيﷺ د مېرمنو عمرونه د نکاح پر مهال **۵۰** څخه تر **۶۵** پوري دي، آیا پدې سره د یو انسان د کوروالۍ خواهش پوره کیږي، نه هیڅکله نه، دا د نبيﷺ هغه بې مثاله ایثار او خپل خواهش تر پښو لاندي کول ؤ چي د داسي زیاتو عمر لرونکو ښځو سره یې د انساني کرامت او مهربانۍ له وجي نکاح کړې وه.[1]

---

[1] مخکنۍ مرجع- صفحه-(۲۳)، د چاپ موافق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم: د اسوه يې حسنې(یا ښه اقتداء) حکمت

نبي کریمﷺ د زیاتو مېرمنو د کولو څخه يې یو مصلحت دا هم ؤ تر څو امت ته وښيې چي څنګه د خپل اهل سره ژوند وکړي، په داسي حال کښي چي نبيﷺ تر ځلورو زیاتي مېرمني لرلي، يعني دا چي امت د خپلو ځلورو مېرمنو تر منځ عدل او انصاف وکړي، نو پیغمبرﷺ پخپل اعلی او عظیمو اخلاقو سره وښودل چي تر ځلورو هم د زیاتو مېرمنو د ساتلو او تر منځ يې د عدل او خیر رسولو کښي تر هر چا مخته او مقتداء دی.

پیغمبرﷺ د خپلو مېرمنو سره د ښه سلوک، په خیر رسولو او عدل کولو کښي یوه اعلی نمونه وه، نو د خبري د ښه څرګندولو لپاره پکار ده چي ددې حکمت لپاره ځیني مثالونه ذکر کړو تر څو مسلمانه کورنۍ د پیغمبرﷺ په کورني ژوند خبر سي او په هغهﷺ پسي اقتداء وکړي.

الف- د عدل ویش

نبي کریمﷺ پدې کښي زیات حریص ؤ چي خپل وخت په عدل او انصاف سره د خپلو میرمنو سره تېر کړي، هره ورځ به د هرې مېرمني ملاقات ته ورتلی، تر څو چي اخر به د هغې مېرمني ملاقات ته ورغلی چیري چي به يې شپه تیرول.[2]

خو کله چي د ام المؤمنین سوده بنت زمعهرضي الله عنها عمر زیات سو، نو د پیغمبرﷺ د رضاء د حاصلولو لپاره يې خپل د ملاقات شپه و عایشېرضي الله عنها ته ورکړل.

(عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ سَوْدَةَ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ وَهَبْتُ يَوْمِي لِعَائِشَةَ، «فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْسِمُ لَهَا يَوْمَهَا»).[3]

ژباړه: د ام المؤمنین عایشې صدیقېرضي الله عنها څخه روایت دی چي ام المؤمنین سودهرضي الله عنها وویل: اې د الله رسوله! ما خپل نوبت و عایشېرضي الله عنها ته بخښلی دی، نو پیغمبرﷺ به د سودېرضي الله عنها نوبت و عایشېرضي الله عنها ته ورکوی.

---

[1] مخکني ماخذ.
[2] مخکنی مرجع، صفحه(۴۳).
[3] مسند احمد ، امام احمد بن حنبل، باب: مسند الصدیقة عائشة بنت الصدیق، ج: (۴۱) ص:(۲۷)، محقق: شعیب الارنؤوط، عادل مرشد او نور، نشرونکی: مؤسسة الرسالة، المکتبة الشامله، موافق د مطبوع.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه کله چي به رسول الله ﷺ د سفر اراده کول، نو د خپلو مېرمنو په منځ کښې به یې قرعکشي کول، نو د چا نوم چي به راووتي، هغه به د پیغمبر ﷺ سره په سفر تلل؛ تر څو د دوی ترمنځ پوره عدل وکړي، خو کله چي پیغمبر ﷺ د حج کولو اراده وکړل نو ټولي مېرمني یې د ځان سره حج ته بوتلې.[1]

ب - د پیغمبر ﷺ کومک د کور په کارو کښې

(عن عروه، قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ، أَيُّ شَيْءٍ كَانَ يَصْنَعُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ عِنْدَكِ؟ قَالَتْ: «مَا يَفْعَلُ أَحَدُكُمْ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ، يَخْصِفُ نَعْلَهُ، وَيَخِيطُ ثَوْبَهُ، وَيَرْقَعُ دَلْوَهُ»).[2]

ژباړه:د عایشې رضي الله عنها څخه پوښتنه وسول: چي اې د مؤمنانو مور! پیغمبر ﷺ به په کور کښې څه عادت ؤ؟ عایشې رضي الله عنها ورته وویل: لکه څنګه چي یو ستاسو څخه د خپل کور په خدمت کي وي، پیغمبر ﷺ به خپله چپلکه پینه کول، خپل کالي به یې ګنډل، او څلواغه به یې پیوندول.

ج- خپلي مېرمني نه وهل

(عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا قَطُّ بِيَدِهِ، وَلَا امْرَأَةً، وَلَا خَادِمًا، إِلَّا أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللهِ).[3]

ژباړه: د ام المؤمنین عایشې صدیقې رضي الله عنها څخه روایت دی؛ فرمایي: پیغمبر ﷺ هیڅکله هیڅ شي په لاس نه دی وهلی، او نه یې ښځه وهلې ده، او نه یې خادم وهلی دی، مګر یوازي یې د الله په لار کښې جهاد کړی دی. یعني د کفارو په مقابل کښې جنګیدلی دی، او قتال یې کړی دی.

د - د خپلو مېرمنو د وفات وروسته ورسره وفاء کول

خدیجه رضي الله عنها د پیغمبر ﷺ اوله کوروالا وه، چي د ځوانۍ لمړۍ مرحله یې ورسره تېره کړې وه، خو کله چي وفات سول، نو پیغمبر ﷺ به هر وخت په ښه یادول، او د هغې د همزولو او شناختو سره به یې ښه کول.[4]

---

[1] الطبقات الکبری، ابن سعد، (المتوفی: 230هـ)، ج: (۸) ص: (۱۳۵). تحقیق: محمد عبدالقادر عطا، نشرونکی: دار لکتب العلمية-بیروت، الطبعة الاولی.

[2] صحیح ابن حبان، محمد بن حبان البستي، متوفي: ۳۵۴هـ، محقق: شعیب الارنؤوط، ناشر: مؤسسة الرسالة- بیروت، جلد: (۱۲)، صفحه: (۴۹۰).

[3] صحیح مسلم، مسلم بن الحجاج ابوالحسن القشیري النیسابوري، متوفي: ۲۶۱هـ، محقق: محمد فؤاد عبدالباقي، ناشر: دار احیاء التراث العربي- بیروت، موافق للمطبوع، جلد: (۴) صفحه: (۱۸۱۴).

[4] تعدد زوجات الرسول الله صلي الله علیه وسلم صفحه: (۴۵).

(c) ketabton.com: The Digital Library

په صحیحینو کښې د عایشې صدیقېؓ څخه روایت دی فرمایي: (قَالَتْ: مَا غِرْتُ عَلَى أَحَدٍ مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مَا غِرْتُ عَلَى خَدِيجَةَ، وَمَا رَأَيْتُهَا، وَلَكِنْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ ذِكْرَهَا، وَرُبَّمَا ذَبَحَ الشَّاةَ ثُمَّ يُقَطِّعُهَا أَعْضَاءً، ثُمَّ يَبْعَثُهَا فِي صَدَائِقِ خَدِيجَةَ، فَرُبَّمَا قُلْتُ لَهُ: كَأَنَّهُ لَمْ يَكُنْ فِي الدُّنْيَا امْرَأَةٌ إِلَّا خَدِيجَةُ، فَيَقُولُ «إِنَّهَا كَانَتْ، وَكَانَتْ، وَكَانَ لِي مِنْهَا وَلَدٌ»).[1]

ژباړه: ما د هیڅ میرمنې سره دومره نه ده کړې څومره چې مې د خدیجېؓ سره کړې ده، ځکه چې رسول الله ﷺ به ډېره یادول، او کله چې به پیغمبر ﷺ پسه ذبح کړ، نو یو څه برخه به یې د خدیجېؓ د همزولو لپاره ګرځول، او ما به ورته ویل: داسې معلومېږي لکه د خدیجېؓ پرته چې بله ښځه په دنیا کې نه وي؟، نو پیغمبر ﷺ وویل: همداسې ده، همداسې ده، او له دې څخه زما اولادونه سوې دي.

هـ- له خپلو مېرمنو سره ساعتیري او بازي کول

نبيﷺ به همیشه تبسم کوی، د خپلو میرمنو سره به یې نرمي ، مینه او الفت کوی.[2]

د ام المؤمنین عایشې صدیقېؓ څخه روایت دی، دا فرمایي: (عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا سُئِلَتْ كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَلَا فِي بَيْتِهِ، فَقَالَتْ: كَانَ أَلْيَنَ النَّاسِ وَأَكْرَمَ النَّاسِ، كَانَ رَجُلًا مِنْ رِجَالِكُمْ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ ضَحَّاكًا بَسَّامًا).[3]

ژباړه: د عایشېؓ څخه پوښتنه وسول چې پیغمبر ﷺ چې به کله په کور کې یوزاې سو نو څنګه کردار یې درلود؟، نو عایشېؓ ورته وویل: پیغمبر ﷺ تر ټولو خلګو زیات نرم او تر ټولو خلګو زیات مهربانه ؤ، او هغه یو شخص ؤ ستاسو په ډول، مګر هغه زیات خندا لرونکی او تبسم کونکی ؤ.

په صحیحینو کښې د عایشې صدیقېؓ څخه روایت دی فرمایي: ما ته پیغمبر ﷺ وویل: چې زه ستا په رضایت او خوابدتیا باندې پوهیږم، نو ما ورته وویل: ته څنګه په ما پوهیږې؟! نو پیغمبر ﷺ وویل: کله چې ته زما څخه خوشحاله یې نو ته داسې وایې: زما دې د محمد ﷺ په رب قسم وي، او کله چې ته زما څخه خوابدې یې

[1] صحیح البخاري، باب: تزویج النبيﷺ خدیجه، ج: (۵) ص: (۳۸).
[2] تعدد زوجات الرسول الله صلي الله علیه وسلم صفحه: (۴۵).
[3] مسند اسحاق بن راهویه، مؤلف: ابو یعقوب اسحاق بن ابراهیم مشهور په ابن راهویه، مړینه:(۲۳۸هـ)، محقق: د.عبد الغفور بن عبد الحق البلوشي، ناشر: مکتبة الایمان- المدینه المنوره، ج: (۳)، ص: (۱۰۰۸)، المکتبة الشامله، موافق للمطبوع.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ته داسي وايې: زما دې د ابرهيمعليه السلام په رب قسم وي، نو ما ورته وويل: بلکل همداسي ده... کله چي زه ستا څخه خوابدې یم نو ستاسو نوم نه اخلم.[1]

همدارنګه امام احمد بن حنبلرحمه الله پخپل مسند کښي د عایشېرضي الله عنها څخه نقل کوي، چي عایشهرضي الله عنها د رسول اللهﷺ سره په یوه سفر کښي ملګرې وه، او دا رضي الله عنها په تن ډنګره وه، نو دېرضي الله عنها د پیغمبرﷺ سره د ځغاستي مسابقه وکړه، بلاخره دې مسابقه وګټل،او رسول اللهﷺ شاته سو ځکه چي دا کم وزنه وه، خو په بل وار په مسابقه کولو سره پیغمبرﷺ ورڅخه وګټل، نو پیغمبرﷺ ورته خندل او ورته وې ویل: چي یو په یو برابر سوو.[2]

اووم شخصي حکمت

رسول اللهﷺ د اللهعزوجل لخوا اخرنی پیغمبر او استازی دی، چي دده وروسته بل پیغمبر نه راځي، او اللهعزوجل نبيﷺ داسي امت ته راولیږی چي د امتونو خير امت دی، او د دې امت د غوروالي او خیریت نښه داده تر څو پدې اخري دين عمل وکړي او نورو ته د رسولو او امر بالمعروف او نهی عن المنکر وکړي.

او اللهعزوجل اخرني پیغمبر ته داسي عالي شانه اخلاق او عالي رهبريت ورکړی، چي د نړۍ انسانان ددهﷺ و افعالو او اقوالو او کردار ته حیران دي، او مسلمانان پدې امر دي تر څو د همدې اخري پیغمبرﷺ اتباع په هر فعل او قول کښي وکړي.

خو ددې تر څنګ اللهعزوجل همدې اخري پیغمبرﷺ ته ځینې داسي ځانګړتیاوي ورکړي دي، چي مسلمانان يې په اتباع او عمل کولو امر نه دي، دا ځانګړتیاوې یوزاې تر رسول اللهﷺ پوري خاص دي، بل هیڅ مسلمان ته نه ښاې چي د رسول اللهﷺ په همدې ځانګړتیاؤ باندي عمل وکړي، چي اوس به ځيني ځانګړتیاؤ ته په لنډ ډول اشاره وکړو، ان شا الله تعالی.

[1] صحيح البخاري، محمد بن اسماعيل البخاري، محقق: محمد زهير بن ناصر الناصر، ناشر: دار طوق النجاة، ج:(۴) ص:(۳۶)، المکتبة الشامله، د طبعي موافق.
[2] مسند احمد،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمړی: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لاَ تُوَاصِلُوا» ، قَالُوا: إِنَّكَ تُوَاصِلُ، قَالَ: «إِنِّي لَسْتُ مِثْلَكُمْ، إِنِّي أَبِيتُ يُطْعِمُنِي رَبِّي وَيَسْقِينِي»)[1]

ژباړه: د انس ﷺ څخه روایت دی، چي پیغمبر ﷺ فرمایلي دي: تاسو وصال[2] مه کوئ، صحابه ؤ وویل: تاسو خپله وصال کوی، پیغمبر ﷺ ورته وویل: زه ستاسو په شان نه یم، ماته رب جل جلاله د شپې خوراک او څیښاک راکوي، (یعني مرسته راسره کوي او قوت راکوي).

دوهم: همدارنګه د پیغمبر ﷺ بل خصوصیت دادی چي دده لپاره دا جواز نلري چي نورې ښځي په نکاح کړي او یا ددې کوروالاو څخه یوه طلاقه کړي، دا ځکه چي امهات المؤمنین د الله جل جلاله او رسول الله ﷺ رضا او د آخرت اجر د دنیا پر نعمتونو او ښایست غور کړ، او ددې خبري دلیل لپاره د الله جل جلاله دغه قول دی چي فرمایې (لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاءُ مِنْ بَعْدُ وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ أَزْوَاجٍ).[3]

ژباړه: له دې وروسته ستا لپاره نوري ښځي روا نه دي او نه ددې اجازه سته چي د دوی پرځای نورې ښځي وکړي.[4]

دریم: هیڅ مسلمان لره نه ښایې چي د پیغمبر ﷺ مېرمنو سره نکاح وکړي، ځکه چي همدا مېرمني د مؤمنانو مورګاني دي، آیا زوی ته دا جواز سته، چي د خپل مور سره نکاح وکړي؟! دا حرمت د الله جل جلاله پدې قول کښې بیان سوی دی:[5] (وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا).[6]

ژباړه: ستاسو لپاره دا هیڅکله روا نه ده چي د الله جل جلاله رسول ﷺ ته تکلیف ورکړئ او نه هیڅکله دا ستاسو لپاره روا ده چي د هغه وروسته د هغه د مېرمنو سره نکاح وکړئ، دا کار مو د الله په نزد ډېره ستره ګناه ده.

او داسي نورې ځانګړتیاوي چي علماؤ ذکر کړي او جمع کړې دي.[7]

---

[1] صحیح البخاري، ج: (۹) ص:(۹۷)، حدیث نمبر: (۱۹۶۱)، مکتبه شامله د طبعي موافق.
[2] دوې ورځي پرلپسي بیله ماتولو څخه روژه نیول.
[3] احزاب **۵۲** ایت.
[4] پښتو ژباړه: کشاف، سورت احزاب، ۵۲ ایت.
[5] تعدد الزوجات في الاسلام و حکمة تعدد زوجات النبي ﷺ، صفحه:(۳۲-۳۱).
[6] احزاب **۵۳** ایت.
[7] پښتو ژباړه: کشاف.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلرمه برخه

د رسول اللهﷺ سره د امهات المؤمنين نکاحوي او تر څنګ يې مصلحتونه

لمړۍ: ام المؤمنين خديجهرضي الله عنها

خديجهرضي الله عنها د پيغمبرﷺ لمړۍ ميرمن وه، په داسي حال کښي يې د پيغمبرﷺ سره نکاح وکړه، چي عمر يې څلوېښتو کلونو ته رسيدلی ؤ او کونډه سوې وه، او د پيغمبرﷺ عمر پدې وخت کښي پنځويشت کاله ؤ.

چي د پنځويش کاله يوځای ژوند کولو څخه وروسته په (۶۵) کلنۍ کښي ام المؤمنين خديجهرضي الله عنها وفات سول، چي پدې وخت کښي د پيغمبرﷺ عمر پنځوس کاله ؤ، د يادولو وړ ده چي رسول اللهﷺ ددېرضي الله عنها په ژوند کښي د هيچا سره نکاح نه ده کړې.

په همدې کال کښي چي د بعثت لسم کال ؤ د پيغمبرﷺ اکا ابوطالب هم وفات سو، چي دې کال ته مؤرخينو د عام الحزن (يعني د غم کال) نوم ورکړ، ځکه چي رسول اللهﷺ دوه مهم شخصيتونه له لاس ورکړه چي خديجهرضي الله عنها او ابوطالب ؤ،هغه دوه اشخاص چي د رسول اللهﷺ زيات کومک کونکي او پر هغه لطف کونکي وه. نو لدې امله پيغمبرﷺ د کورني ژوند او تائيد له پلوه يوازي او بې مرستي سو.[1]

دا د پيغمبرﷺ د ځوانۍ لمړنۍ مرحله وه، هغه مرحله چي په فطري ډول د انسان خواهش او شوق زيات وي، انسان معمولاً په داسي حالت کښي د داسي ښځي سره نکاح کوي چي عمر يې تر ده کم او يا يې هم همزولي وي، خو پيغمبرﷺ خپل خواهش او شوق تر پښنو لاندي کړ، او د يوې داسي ښځي سره يې نکاح وکړه چي عمر يې دده د عمر څخه پنځلس کاله زيات ؤ، ځکه چي رسول اللهﷺ خپل هدف او مقصد پيژندلي ؤ چي هغه الهي دين رسول ؤ نه خپل خواهش پوره کول، او دا پر هغه طعن اچونکو او تهمت لګونکو يهودو او مستشرقينو باندي يو لوی ګزار دی چي رسول اللهﷺ ته د شهواني انسان خطاب کوي العياذ بالله، کچيري دوی د عقل او بصيرت څخه کار واخلي نو همدا يوه واقعه د دوی د هرې پوښتني جواب دی.

---

[1] تعدد زوجات الرسول الله صلي الله عليه وسلم، ملك غلام مرتضى، المكتبة الشامله، ص: (۱۵۴).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم: ام المؤمنین سوده رضي الله عنها

د رسول الله ﷺ نکاح د ام المؤمنین سوده رضي الله عنها سره په داسي حال کښي کیږي، چي پر پیغمبر ﷺ باندي امتحانونه او سختۍ زیاتي سوي وې، او پیغمبر ﷺ زیات و کورني سکون او اطمینان ته اړتیا لرل، نو له دې امله هغه ﷺ د سودې رضي الله عنها سره واده وکړ، چي پدې وخت کښي ددې رضي الله عنها عمر پنځه پنځوس کاله ؤ.

دا واقعه زیات د فکر وړ واقعه ده، چي پیغمبر ﷺ د څومره زیات عمر لرونکي ښځي سره نکاح وکړه، ددې لپاره فکر وکړه چي د اسلام د دښمنانو افترات او تهمتونه درک کړې، او د دوی دغه بې ځایه تورونه باطل او په منطقي او نقلي ډول ئې جواب کړې.

سوده رضي الله عنها د مؤمنو مهاجرو ښځو له جملې څخه وه، سکران بن عمرو چي د سودې رضي الله عنها لمړي خاوند ؤ، د هجرت په دوهم کال په حبشه کښي وفات سو، چي د هغه څخه وروسته سوده رضي الله عنها کونډه سوه، او هیڅ کومک کونکی او ملاتړ یې نه درلود، کچیري و خپل غیر مسلمان اهل او کورنۍ ته ورګرځیدلې وای نو عذاب به یې ورکړی وای او کیدای سوای چي بیرته یې و شرک ته دعوت کړې وای، او بل هیڅوک نه ؤ چي ددې کفالت او د دې د دین حفاظت وکړي.

نو له دې کبله خیرالبشر ﷺ له سوده رضي الله عنها سره پداسي حال کښي نکاح وکړه، چي دا یوه مسکینه، کونډه او ناچاره وه، چي ددې نکاح په کولو سره پیغمبر ﷺ د کونډو سره د نکاح کولو او هغوی ته د اسلامي بشري حقوقو په ورکولو سره یو اسلامي قانون یا حکم بیان کړ، پداسي حال کښي چي په نورو باطلو ادیانو او ملتونو کښي دارنګه ښځو ته هیڅ پاملرنه نه کیږي.

خو دا یو واضح حقیقت دی، چي رسول الله ﷺ ټول بشیریت ته رالیږل سوی دی، نه یو ځانګړي قوم ته، لکه پخواني پیغمبران چي به یو قوم ته رالیږل کیده.[1]

نو له دې کبله د پیغمبر ﷺ پدې کړنې سره د نورو ټولو محرفو ادیانو او ملتونو هغه خرافات او د بشر ضد کړني باطلي کړې، چي د ښځو سره او په ځانګړي ډول به یې د کونډیانو سره کولې، پیغمبر ﷺ دارنګه ښځو ته په نکاح کولو سره عزت ورکړ، چي په همدې مبارک سنت باندي ټول مومنان هم اقتداء کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم: ام المومنین عایشه صدیقه رضي الله عنها

ام المومنین عایشه رضي الله عنها د پیغمبر ﷺ هغه مبارکه میرمن وه، چي مخکي یې واده نه و کړی، پیغمبر ﷺ د زینب بنت جحش رضي الله عنها سره په نکاح کولو سره د تبني هغه عادت له منځه یو وړ چي مخکي د جهالت په زمانه کښي موجود ؤ.

همدا ډول رسول الله ﷺ د ام المومنین عایشه صدیقه رضي الله عنها سره په واده کولو سره د وروروليۍ پخوانی د جهالت رسم او عادت لمنځه یوړ، چي مخکي به عربو یو چا ته په ورور ویلو سره هغه حقیقي ورور ګاڼه او د هغه د لور سره به یې نکاح نه کول.

نو پیغمبر ﷺ د عایشې صدیقې رضي الله عنها په نکاح کولو سره د جاهلیت رسم او عادت لمنځه یو وړ، په داسي حال کښي چي د عایشې رضي الله عنها عمر ۹ کاله ؤ، او د پیغمبر ﷺ د وفات وروسته یې ۴۸ څلویښت کاله ژوند وکړ، چي د همدې نکاح څخه هدف ښځو او نارینو ته د دین نشر او د دین رسول ؤ،

د عایشې رضي الله عنها د علم تاثیر نن ورځ موږ وینو، کله چي مسجد نبوي ته داخل سو، نو هلته یو ستن د (اسطوانة عائشه) یعني د عایشې رضي الله عنها ستن) په نامه شتون لري، او صحابه به د همدې ستنې سره کښیناستل، د رسول الله رضي الله عنها تر وفات وروسته به یې د عایشې رضي الله عنها څخه په دیني امورو کښي پوښتني کولې، او عایشې رضي الله عنها به په ښه ډول جوابونه ورکول او دیني احکام به یې د خپلي کوټي څخه چي اوس د پیغمبر ﷺ مبارک قبر دی، تدریس او بیانول.

همدا ډول کله چي به ابوبکر، عمر، عثمان او نور صحابه رضي الله عنهم ؤ ته په دیني اموراتو کښي کوم مشکل پیدا کیدی، نو ام المومنین عایشې صدیقې رضي الله عنها ته به یې رجوع کول تر څو نوموړی مشکل حل کړي.[2]

په دې اړه مورخینو دا خبره ذکر کړې ده، چي د دین د څلرمي برخې احکام د رسول الله ﷺ د وفات څخه اته څلویښت کاله وروسته د ام المؤمنین عایشې صدیقې رضي الله عنها په کوښښونو تر اسلامي امت پوري رسیدلي دي، او پخپله به یې په هغه کوټه کښي چي د پیغمبر ﷺ مبارک جسد پکښي ښخ سوی دی ژوند کوی، خو کله چي

---

[1] مخکنۍ مرجع، ص: (۱۵۵) المکتبة الشامله.

[2] مخکنۍ مرجع، ص: (۱۵۶-۱۵۵)المکتبة الشامله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمرؓ وفات سو نو عايشېؓ خپل ځای و عمرؓ ته ورکړ تر څو عمرؓ هلته د پيغمبرﷺ تر څنگ ښخ کړل سو، او عايشېؓ به ويل زه اوس حيا کوم چي د عمرؓ په شتون کښي هلته پاته سم.

حتی کله کله به ام المؤمنين عايشېؓ د لويو صحابه ؤ ځيني فقهي خطاگاني هم اصلاح کولې، له دې کبله علامه سيوطيؒ پدې اړه مستقله رساله هم ليکلې ده، او په هغه کښي يې دا خبره ذکر کړې ده چي څنگه ام المؤمنين عايشېؓ د صحابه ؤ خطاگاني اصلاح کولې، او خپله رساله يې د (عين الاصابة فيما استدركته عائشة على الصحابة) په نوم نومولې، چي پدې رساله کښي يې د عايشېؓ فتواوي رانقل کړې دي.

او په دې اړه يې يوه واقعه هم ذکر کړې ده، چي يوه ورځ ابوهريرهؓ مسئله بيان کړل، چي د جنابت په حالت کښي روژه نه صحيح کيږي، نو عايشې او ام سلمېؓ و ابوهريرؓ ته خبر ورکړ چي د جنابت په حالت کښي روژه صحيح کيږي، ځکه چي نبيﷺ به کله کله د جنابت په حالت کښي په داسي حال کښي سهار کړ چي روژه به يې نيولې وه، او د پيشلمي وروسته به يې د جنابت غسل کوی.

د ابوموسی اشعريؓ څخه روايت دی، دی فرمايي: چي کله به د پيغمبرﷺ پر صحابه ؤ باندي د يوې مسئلې په اړه علم کم سو، نو ام المومنين عايشېؓ ته به يې رجوع کول، او هغې به د نوموړي مسئلې په اړه خبر ورکاوه.[1]

امام زهري تابعي رحمة الله عليه فرمايلي دي:

(كانت عائشة أعلم الناس يسألها الأكابر من أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم ").

امام زهري تابعيؒ د قبصه بن ذوئبؓ څخه روايت کوي چي هغه فرمايي: عائشهؓ تر ټولو خلگو زياته عالمه وه، لويو صحابه ؤ به پوښتني ځيني کولې.[2]

عروه بن زبيرؓ فرمايلي دي:

---

[1] طبقات ابن سعد، ج:(٢)، صفحه: (٣٢٢)، ذکر من کان يفتي بالمدينه ويقتدي به من اصحاب رسول اللهﷺ.

[2] سنن ترمذي، محمد بن عيسي الترمذي، مړينه: (٢٧٩هـ)، باب: من فضل عائشهؓ، ص: (٧٠٥)، ج: (٥) تحقيق او تعليق: احمد محمد شاکر، ناشر: مکتبة ومطبعة مصطفي البابي الحلبي – مصر، المکتبة الشامله، موافق للمطبوع.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(قَالَ: «مَا رَأَيْتُ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ أَعْلَمَ بِالْقُرْآنِ وَلَا بِفَرِيضَةٍ وَلَا بِحَلَالٍ وَلَا بِحَرَامٍ وَلَا بِشِعْرٍ وَلَا بِحَدِيثِ الْعَرَبِ وَلَا بِنَسَبٍ مِنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا» "[1]

ژباړه: عايشهرضي الله عنها تر هر چا په قرانکريم، په فرائضو، په حلالواو حرامو، په فقه، په شعر، په طب او د عربو په احوالو او نسب ښه پوهيده.

ځلرم: ام المؤمنين حفصه بنت عمررضي الله عنها

حفصهرضي الله عنها مخکي د خُنَيْس بن حذافهرضي الله عنه تر نکاح لاندي وه، کله چي خنيس بن حذافهرضي الله عنه په بدر کښي شهيد سو، نو دا کونډه پاته سوه.

په همدې حالت کښي رقيهرضي الله عنها د عثمان بن عفان ميرمن هم وفات سوه، نو عمررضي الله عنه خپل لور و عثمانرضي الله عنه ته په نکاح ورکولو په هوډ کي سو، لکه څنګه چي په صحيح بخاري کي د عبدالله بن عمررضي الله عنهما څخه روايت دی، دی: فرمايي چي عثمانرضي الله عنه وفرمايل: (سَأَنْظُرُ فِي أَمْرِي، فَلَبِثْتُ لَيَالِيَ، فَقَالَ: قَدْ بَدَا لِي أَنْ لاَ أَتَزَوَّجَ يَوْمِي هَذَا، قَالَ عُمَرُ: فَلَقِيتُ أَبَا بَكْرٍ، فَقُلْتُ: إِنْ شِئْتَ أَنْكَحْتُكَ حَفْصَةَ بِنْتَ عُمَرَ، فَصَمَتَ أَبُو بَكْرٍ فَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيَّ شَيْئًا، فَكُنْتُ عَلَيْهِ أَوْجَدَ مِنِّي عَلَى عُثْمَانَ، فَلَبِثْتُ لَيَالِيَ ثُمَّ «خَطَبَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَنْكَحْتُهَا إِيَّاهُ» فَلَقِيَنِي أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ: لَعَلَّكَ وَجَدْتَ عَلَيَّ حِينَ عَرَضْتَ عَلَيَّ حَفْصَةَ فَلَمْ أَرْجِعْ إِلَيْكَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: فَإِنَّهُ لَمْ يَمْنَعْنِي أَنْ أَرْجِعَ إِلَيْكَ فِيمَا عَرَضْتَ، إِلَّا أَنِّي قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ ذَكَرَهَا، فَلَمْ أَكُنْ لِأُفْشِيَ سِرَّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَوْ تَرَكَهَا لَقَبِلْتُهَا).[1]

ژباړه: عثمانرضي الله عنه وفرمايل: زه به پدې اړه فکر وکړم، نو يو څو شپې تيري سوې، وروسته يې وفرمايل: زما قصد د واده نه دی، نو بيا عمررضي الله عنه وويل: بيا ما ابوبکررضي الله عنه ته وويل: که ستا خوښه وي حفصه زما لور به درته په نکاح کړم، ابوبکررضي الله عنه چپ سو او هيڅ جواب يې را نکړ، د ابوبکررضي الله عنه دې چُپتيا زه د عثمانرضي الله عنه تر جواب زيات غمجن کړم، بيا څو ورځي تېرې سوې، بيا وروسته رسولصلی الله علیه وسلم مرکه د حفصېرضي الله عنها په هکله راته وکړل او حفصهرضي الله عنها مي ورته په نکاح کړه، وروسته ابوبکررضي الله عنه راته وويل: کله چي تا ما ته د حفصېرضي الله عنها په هکله د نکاح خبره وکړه او ما تاته هيڅ جواب درنکړ نو کيدايسي ستا په زړه کي به زما په اړه څه خبره درګرځيدلې وي، ما

---

[1] حلية الأولياء وطبقات الأصفياء، أبو نعيم أحمد بن عبد الله بن أحمد بن إسحاق بن موسى بن مهران الأصبهاني (المتوفى: 430هـ)، ج:(٢) صفحه: (٤٩)، الناشر: السعادة - بجوار محافظة مصر، 1394هـ - 1974م، دار الكتب العلمية- بيروت (طبعة 1409هـ بدون تحقيق)، مكتبه شامله، موافق د مطبعي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته وویل بلي هو، نو ابوبکرﷺ راته وویل: چي ما لدې کبله تاته جواب نه درکوی چي د حفصېﷺ په هکله رسول اللهﷺ خبره کړې وه، نو ما نه غوښتل چي د رسول اللهﷺ راز ښکاره کړم، خو کچیري رسول اللهﷺ حفصهﷺ نه وای په نکاح کړې نو بیا ما قبلول.

د یادوني وړ ده چي د پیغمبرﷺ نکاح د ام المؤمنین عایشې صدیقېﷺ او ام المؤمنین حفصېﷺ سره د ټولنیز اړخه د لوی اهمیت څخه برخمن ده، ځکه پدې نکاح سره د رسول اللهﷺ اړیکه او رابطه د ابوبکرﷺ او د عمرﷺ تر منځ قوي او تلپاتي سوه.

پنځم: ام المؤمنین زینب بنت خزیمهﷺ

د ام المؤمنین زینب بنت خزیمهﷺ مخکنی خاوند عبیده بن الحارث ؤ، چي د بدر په غزا کښي شهید سو، او زینبﷺ د هغه ښځو له جملې څخه ده چي په خپل نفس او مال سره یې د الله په لاره کښي قرباني ورکړه، او د خپل خاوند پر شهید کېدو باندي یې زیات صبر وکړ، تر څو چي مشرکینو ماته وخوړل او مسلمانان بري ته ورسیدل، چي پدې وخت کښي د ام المومنین زینبﷺ عمر شپېتو کالو ته نژدې سوی ؤ، او داسي څوک نه ؤ چي ددېﷺ سرپرستي یې کړې وای.

خو کله چي رسول اللهﷺ ددې په حال، صبر، جهاد، او اخلاص باندي خبرېږي، نو رسول اللهﷺ په داسي حال کښي د نکاح لپاره مرکه ورلیږي، چي مبارک عمر یې پنځه پنځوس ته نژدې ؤ، او زینبﷺ د رسول اللهﷺ تر وفات وروسته دوه کاله عمر درلود، او وروسته تر دوو کلونو یې خپل روح و الهي قضاء ته وسپاره.[1]

دا هغه نکاح وه چي هدف او حکمت یې د پیغمبرﷺ پر مروت او شهامت باندي دلالت کوي.

خو ددې سره بیا هم حاسدین اشخاص دنبيﷺ ددې عزتمني نکاح په کولو سره پر پیغمبرﷺ باندي د شهواني تهمت لګوي، نعوذبالله من ذالک.

[1] صحیح البخاري، باب: عرض الانسان ابنته او اخته علي اهل، ج:(۷) ص:(۱۳)، المکتبة الشامله، د طبعي موافق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم: ام المؤمنین ام سلمه هند المخزومیه رضي الله عنها

ام المومنین ام سلمه رضي الله عنها مخکې د عبدالله بن عبدالاسد په نکاح کښې وه، چې د اولینو مسلمانانو له ټولۍ څخه دی، خو کله چې حالات په مکه کښې ورباندې تنګ سول، نو د خپل خاوند سره یې یوځای حبشې ته هجرت وکړ، خو وروسته یې خاوند په داسې حال کې د احد په غزا کې شهید سو چې تر شا یې څلور یتیمان پرې ایښې وه، چې دوه کوچني هلکان او دوې کوچنۍ انجونې وې، او دوی د خپل پلار څخه وروسته بې کفیله او بې سرپرسته پاته سول، چې پدې حالت کښې د ام المومنین ام سلمې رضي الله عنها عمر د پنځه پنځوس او شپېتو تر منځ ؤ.

نو رسول الله ﷺ د ام سلمې رضي الله عنها ددې سخت حالت د درک کولو څخه وروسته د کفالت او سرپرستۍ په خاطر د نکاح لپاره مرکه ورولیږل، خو په اول سر کښې ام سلمې عذر وړاندې کړ، او وې ویل چې" زه زیاته سپینسرې یم، او د یتیمانو مور یم، او زه غیرتي یم، یعني بوني نه خوښوم". نو پیغمبر ﷺ ددې رضي الله عنها د خبرې په جواب کې ورته وویل" زه د عمر د زیاتوالي باک نه کوم، او یتیمان ما ته راولیږه، او زه الله جل جلاله ته دعا کوم چې ستا د زړه څخه غیرت یعني (بوني نه خوښول) لیرې کړي.

نو الله جل جلاله د رسول الله ﷺ دعا قبوله کړل، او د ام سلمې رضي الله عنها د زړه څخه د بونو نه خوښولو صفت پورته سو، او د پیغمبر ﷺ سره یې پر نکاح کولو باندې فیصله وکړل، پیغمبر ﷺ تر خپل اصلي پلار زیات د دې رضي الله عنها د یتیمانو سره مینه کول، او په ډېر ښه ډول یې پالنه او تربیه کول.[2]

ام المومنین ام سلمه رضي الله عنها د هغو ښځو له جملې څخه وه، چې د ام المؤمنین عایشې صدیقې رضي الله عنها سره یوځای یې د ابوهریره رضي الله عنه هغه خطاء ور اصلاح کړل، چې ویل یې: د جنابت په حالت کښې روژه صحت نلري، نو ام سلمې او عایشې رضي الله عنها په دواړو د ابوهریره رضي الله عنه دغه خطاء ور اصلاح کړل، ورته وې ویل چې پیغمبر ﷺ به په داسې حال کښې سهار کړ او روژه به یې وه چې غسل به یې لا نه ؤ کړی.

---

[1] تعدد زوجات رسو الله ﷺ ص:(۱۵۸).

[2] مخکنۍ مرجع، ص:(۱۵۸).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې واقعه څخه دا خبره معلومه سوه چې رسو الله ﷺ به کله کله د غسل پرځای په اوداسه ویدېدی او سهار وختي به ئې غسل کاوه، همدا سنت طریقه چې د شپې د کوروالی وروسته به یا څوک غسل کوي یا به په اوداسه ویدېږي.

اووم: ام المؤمنین زینب بنت جحش رضي الله عنها

ام المؤمنین زینب رضي الله عنها د پیغمبر ﷺ د اکا لور وه، او د عبدالله بن جحش خور وه، او عبدالله بن جحش هغه صحابي ؤ چې د بدر په غزا کښې شهید سو، رسول الله ﷺ لمړی د زینب رضي الله عنها نکاح د زید بن حارثه سره وکړل، او رسول الله ﷺ زید رضي الله عنه په زویوالي نیولی ؤ، او زید د رسول الله ﷺ په زوی مشهوره ؤ، خو ام المؤمنین زینب رضي الله عنها ته رسول الله ﷺ د شرف او نسب له وجې تر زید زیات فضلیت او شرف درلودی، ځکه چې زید رضي الله عنه مخکې له دې چې رسول الله ﷺ یې په زویوالي ونیسي یو غلام پاته سوی ؤ، نو له دې کبله د زید رضي الله عنه او زینب رضي الله عنها ترمنځ اړیکه خرابیدل، او په ځینو روایاتو کښې راځي، چې زینب رضي الله عنها و زید رضي الله عنه ته سختې خبرې وکړې، نو زید رضي الله عنه رسول الله ﷺ ته شکایت وکړ، او د زینب رضي الله عنها د طلاق اراده یې وکړه، مګر رسول الله ﷺ هغه منع کړ او نصیحت یې ورته وکړ چې: " خپله کوروالا دې د ځان سره وساته" مګر ددې سره د دوی دوو تر منځ اختلافات ډیریدل تر څو چې زینب رضي الله عنها یې طلاقه کړل.[1]

الله جل جلاله د خپل حکمت لمخې غوښتل تر څو رسول الله ﷺ د جاهلیت جوړ سوی د تبنې ([1]) نظام له منځه یوسي، ځکه دا داسې نظام ؤ چې یو عربي به د یو بل چا زوی ته وویل چې ته زما زوی یې "زه ستا څخه میراث وړم او ته به زما څخه میراث وړې".

تبني (یا په زویوالي نیولی زوی) به په ټولو چارو کښې داسې ګرځیدی لکه خپل حقیقي زوی، حتی د زوجیت په مسائلو کښې هم د حقیقي اولاد په څیر معامله ورسره کیده.

مګر الله جل جلاله نه غوښتل چې د جاهلیت دغه فاسد نظام دې نور هم ادامه پیدا کړي،نو له دې کبله الله جل جلاله دغه نظام باطل کړ، په صحیح بخاري او صحیح مسلم کښې د عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روایت دی:

---

[1] تعدد زوجات رسول ﷺ، ص:(۱۵۹).

(c) ketabton.com: The Digital Library

(عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: «أَنَّ زَيْدَ بْنَ حَارِثَةَ، مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا كُنَّا نَدْعُوهُ إِلَّا زَيْدَ بْنَ مُحَمَّدٍ حَتَّى نَزَلَ الْقُرْآنُ»، {ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ} [الأحزاب: ۵ ایت])[2]

ژباړه: د عبد الله بن عمر رضي الله عنهما څخه روایت دی چي فرمایي: زید بن حارثه د رسول الله ﷺ آزاد سوی غلام به موږ په زید بن محمد ﷺ باندي یاداوه تر څو چي په دې اړه آیت شریف نازل سو. الله جل جلاله فرمایي: په خوله بللي زامن، د هغو خپلو پلرونو ته په منسوبولو وبولئ؛ دا د الله جل جلاله په وړاندي زیاته عادلانه خبره ده.[3]

نو له دې وروسته رسول الله ﷺ وفرمایل: " ته زید بن حارثه بن شرحبیل یې".

کله چي زید بن حارثه رضي الله عنه زینب رضي الله عنها طلاقه کړل، الله جل جلاله رسول الله ﷺ ته امر وکړ چي زینب رضي الله عنها په نکاح کړي تر څو د تبني (یا زوي والي) نظام په کامل ډول لمنځه ولاړ سي.

لکه څنګه چي قرانکریم پر دې خبرې باندي شاهد دی چي رسول الله ﷺ د خلکو خبرو څخه په ویره کېښې ؤ ځکه خلګ به وایې: چي محمد ﷺ د خپل زوی د ښځي سره نکاح وکړل، .

نو له دې وجي قرانکریم په دې اړه نازل سو ، الله جل جلاله وفرمایل:

ژباړه: [اې پیغمبره ﷺ] هغه وخت (یاد کړه) چي تا هغه چا ته چي پر هغه باندي الله او تا لورینه کړې وه، وویل: "خپله مېرمن مه پرېږده او له الله څخهووېرېږه." په هغه وخت کښې تا پخپل زړه کښې هغه خبره پټه کړې وه چي الله جل جلاله د هغې ښکاره کول غوښتل، ته د خلګو څخه وېرېدلې، په داسي حال کښې چي الله ددې زیات حقدار دی چي ورڅخه ووېرېږې، بیا کله چي زید له هغې څخه خپل حاجت پوره کړ، نو موږ هغه (طلاقه شوې مېرمن) تا ته په نکاح کړه، تر څو چي پر مؤمنانو د خپلو په خوله بللیو زامنو د مېرمنو په باب څه ستونزه پاته نسي، کله چي هغوی خپل حاجت ترې پوره کړی وي، او د الله حکم خو باید عملي سوی وای.[4]

ددې قطعي حکم څخه وروسته بل ایت نازل سو چي د پیغمبر ﷺ څخه وروسته بل نبي نه راځي او هغه دغه لاندي ایت دی:

---

[1] غیر نسبي زوی حقیقي زوی بلل.

[2] صحیح بخاري، ج۲ ص۱۱۲، حدیث۴۷۸۲، مکتبه شامله، د چاپ موافق.

[3] پښتو ژباړه: کشاف.

[4] سورت الاحزاب (۳۷) ایت

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبي صلی الله علیه وسلم د زیاتو مېرمنو حکمتونه

{مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيماً}[1]

ژباړه: (اې خلګو!) محمد ﷺ ستاسي له نارينه و څخه د هیچا پلار نه دی، هغه خو د الله رسول او اخرنی او وروستنی نبي دی، او الله په هر شي علم لرونکی دی.[2]

دا خبره د یادولو وړ ده چي د پیغبر ﷺ څخه وروسته بل پیغمبر نه راځي، کچیري پیغمبر ﷺ د تبني (یا زويوالي) نظام له منځه وړی نه وای، پداسي حال کښي چي رسول الله ﷺ په زړه کښي د خلګو د خبرو ویره هم لرل، نو چا به دا بدعت له منځه وړی وای؟.

په قرانکریم کښي د پدې اړه صریح نص راغلی دی، الله عزوجل فرمایي: {زَوَّجْنَاكَهَا}، یعني موږ به زينب رضي الله عنها در په نکاح کړو، او دایې ځکه د پیغمبر ﷺ په نکاح کړه تر څو د زويوالي بدعت له منځه په یوسي، نو د پیغمبر ﷺ لپاره دا کار حتمي ؤ تر څو د زيد رضي الله عنه د طلاقي سوي ښځي یعني زينب رضي الله عنها سره نکاح وکړي، ځکه که رسول الله ﷺ دا کار ونکړي نو څوک به دا کار ترسره کړي ځکه چي د محمد ﷺ څخه وروسته بل پیغمبر نه راځي.[3]

نو د رسول الله ﷺ هره نکاح د حکمت څخه خالي نه ده، لکه څنګه چي مخکي واضح سول زيد رضي الله عنه د رسول الله ﷺ متبني زوی ؤ، یعني خپل نسبي زوی یې نه ؤ، بلکه په زويوالي یې نیولی ؤ، نو رسول الله ﷺ وغوښتل ترڅو زينب ورپه نکاح کړي، او همداسي وسول، خو وروسته د زيد رضي الله عنه او زينب رضي الله عنها تر منځ ژوند تریخ سو، او بلاخره یې طلاقه کړل، په لمړي سر کښي رسول الله ﷺ نه غوښتل چي زينب رضي الله عنها په نکاح کړي خو وروسته الهي امر ورته وسو تر څو زينب رضي الله عنها په نکاح کړي او د متبني یا زويوالي د جاهلیت نظام باطل کړي، نو همداسي وسول رسول الله ﷺ پدې نکاح سره د ابد لپاره د زويوالي نظام باطل اعلان کړ، او دا یې وښودل چي غیر نسبي زوی د حقیقي زوی په شان په احکامو کښي سره یو شان نه دی.

---

[1] سورت الاحزاب (۴۰) ایت.

[2] پښتو ژباړه: کشاف

[3] تعدد زوجات رسول ﷺ، ص: (۱۶۰).

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: ام المؤمنين جويريه بنت الحارث رضي الله عنها

ام المؤمنين جويريه رضي الله عنها مخکي د ماتع بن صفوان په نکاح کښي وه، او ماتع د اسلام او په ځانګړي ډول د رسول الله ﷺ سخت دښمن ؤ، ماتع بن صفوان د بني مصطلق په غزا کښي ووژل سو، او جويريه رضي الله عنها مسلمانانو بندي ونيول.

ام المؤمنين جويريه رضي الله عنها د بنو مصطلق د قبيلې د مشر لور وه، او بني مصطلق هغه قبيله وه چي پر مسلمانانو به يې حملې کولې او ضرر به يې ورته رسوی.

په ابو داود کي د ام المؤمنين عايشې رضي الله عنها څخه روايت دی، فرمايي:

ژباړه: د حديث لنډ مفهوم: جويريه رضي الله عنها د بني مصطلق په غزا کښي د ثابت بن قيس په برخه وينځه ونيول سول، نو رسول الله ﷺ ازداه کړل، او بيا يې د جويرې رضي الله عنها په خوښه په نکاح کړل، نو د نکاح خبره په خلګو کښي مشهوره سول، او رسول الله ﷺ د جويرې رضي الله عنها له وجي کوچنيان او د بني مصطلق د قبيلې سل نفره ازاد کړل.[1]

نو ددې مبارکي نکاح په کولو سره د بنو مصطلق د قبيلې لارشکونه او حسد د مسلمانانو په وړاندي کم سو.

رسول الله ﷺ مخکي له دې چي د جويرې رضي الله عنها سره نکاح وکړي د دوو خبرو اختيار يې ورکړ:

لمړی: دا چي يا به د خپل پلار سره خپل قوم ته ځي.

دوهم: يا به اسلام راوړي او د پيغمبر ﷺ سره به نکاح کوي.

نو جويرې رضي الله عنها د کفر او خپلې قبيلې ته د رجوع پر ځای اسلام او د رسول الله ﷺ سره نکاح کول يې اختيار او خوښ کړل.

نو ددې مبارکي نکاح په سبب د بنو مصطلق قبيلې ايمان راوړ او ازاد سول، او د لارشکوني کارونه يې پرېښول.

نو وروسته به خلګو ويل: "چي جويريه رضي الله عنها د خپل قوم د ايمان راوړولو سبب سوه".

[1] سنن ابي داود، ابو داود سليمان بن الاشعث، السجستاني، مړينه(۲۷۵هـ)، ج:(۴) ص:(۲۲) حديث:(۳۹۳۱)، محقق:محمد محي الدين عبد الحميد، ناشر: مکتبة العصرية، بيروت، مکتبه شامله، د طبعي موافق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم: ام المؤمنین ام حبیبه رضي الله عنها

ام المؤمنین ام حبیبه رضي الله عنها د ابو سفیان لور وه، او ابو سفیان د اسلام په لمړي سر کښې د ابوجهل څخه وروسته د اسلام سرسخت دښمن ؤ.

ام حبیبې رضي الله عنها په مکې دور کښې اسلام قبول کړی ؤ، او بیا د خپل مخکنې خاوند عبدالله بن جحش سره یوځای یې حبشې ته هجرت وکړ، او خاوند یې په داسې حال کښې په حبشې کښې وفات سو چې دې نه کوم کومک کونکی درلود او نه سرپرست، سره ددې کچیري دا و مکې ته ستنه سوې وای، نو پایله به یې دا وای چې پلار به یې دوباره کفر ته مجبوره کړې وای، او یا به یې سخت عذاب ورکړی وای، او په مدینې منورې کښې داسې څوک نه ؤ چې ددې سرپرستي او کفالت دې یې کړی وای.

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د ام حبیبې رضي الله عنها د خاوند په وفات خبر سو، نو د سرپرستۍ په اساس ئې مرکه ورولیږل، د حبشې باچا نجاشي ته یې نفر ور ولیږل تر څو د ام حبیبې واده د پیغمبر صلی الله علیه وسلم سره ور وکړي، نو کله چې ام حبیبه علیها السلام د پیغمبر صلی الله علیه وسلم په مرکه باندې خبره سوه، نو بې حده خوشحاله سول، او رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یې پر نکاح کولو رضایت وښود، نو نجاشي ام حبیبه رضي الله عنها د رسول الله صلی الله علیه وسلم په نکاح کړل، او خپله نجاشي د رسول الله صلی الله علیه وسلم لخوا ام حبیبې رضي الله عنها ته څلور سوه دیناره مهر ورکړ، او سره د نورو تحفو یې و رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ولیږل، چې پدې وخت کښې د ام حبیبې رضي الله عنها عمر اوه دېرش کاله ؤ، کله چې ابوسفیان پدې واده باندې خبر سو نو تائید یې وکړ.

ددې نکاح تر شا لوی حکمت نغښتی ؤ، او هغه حکمت د ابو سفیان او د قوم د زړه میلان پیدا کول ؤ، چې ددې نکاح په سبب په مکه کښې پرمسلمانانو باندې عذاب کم سو، اومشرکینو د صلحې سره زیات رغبت پیدا کړ.

ابو سفیان په داسې حال کښې مدینې منورې ته ځي چې د صلحې د نوې کولو پلان لري، او د خپل لور ملاقات د رسول الله صلی الله علیه وسلم په کور کښې کوي، او ام حبیبه رضي الله عنها خپل پلار ابوسفیان ته دا خبره کوي چې د اسلام څخه ماسیوا انسان د عزت وړ نه دی که څه هم خپل پلار وي، نو ددې مبارکې نکاح څخه وروسته ابوسفیان د مسلمانانو په مقابل کښې جنګ کونکی نه دی راوتلی.[1]

[1] تعدد زوجات الرسول صلی الله علیه وسلم، ص:(۱۰۶).

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم: ام المؤمنین صفیهرضي الله عنها

ام المؤمنین صفیه رضي الله عنها د یهودو د بنو قریظه د مشر حیي بن اخطب لور وه، بنو قریظه او بنو نضیر دوې داسي قبیلې وې چي د رسول الله ﷺ سره یې د صلحې تړون کړی ؤ، خو وروسته همدغو دوو قبیلو خیانت او غدر وکړ او تړون یې مات کړ.

صفیه رضي الله عنها د خیبر په غزا کښي د خپل خاوند د قتل وروسته بندي ونیول سول.

کله چي صفیه رضي الله عنها و رسول الله ﷺ ته ورغلل، نو رسول الله ﷺ ورته وویل:

" ستا پلار زما سره سخته دوښمني کول تر څو چي الله عزوجل قتل کړ". " نو صفیې رضي الله عنها ورته وویل: اې د الله رسوله؛ الله عزوجل پخپل کتاب کښي فرمایې: {وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى} ". ژباړه: هیڅ پیتی پورته کوونکی د بل پیتی نه پورته کوي.

نو رسول الله ﷺ ورته وویل: "کچیري تا اسلام خوښ کړ نو زه به دې د خپل ځان سره وساتم، او که دې چیري یهودیت اختیار کړ نو کیدا یسي چي ازاده دې کړم، تر څو دوباره خپل قوم ته ورسي"، نو صفیې رضي الله عنها وویل: " اې د الله رسوله ما اسلام پیژندلی دی، او مخکي له دې چي ما دعوت کړې ما ته صادق بللی وې، او په یهودیت کښي به زه په ډېر لښکر څه وکړم، او په یهودیت کښي به زه په پلار او ورور څه وکړم، او تا ماته د کفر او اسلام اختیار راکړ، نو ماته الله عزوجل او رسول ﷺ تر ازادولو او قوم ته تر ګرځېدو زیات خوښ او محبوب دي".

نو رسول الله ﷺ د صفیې رضي الله عنها سره د هغې په رضایت نکاح وکړل، چي ددې نکاح څخه وروسته زیات شمېر یهودو اسلام قبول کړ، او ددې وروسته یهودو د نورو عربي قبیلو سره د رسول الله ﷺ په مقابل کښي لاس نه دی یو کړ.[1]

(c) ketabton.com: The Digital Library

یولسم: ام المؤمنین میمونه رضي الله عنها

ام المؤمنین میمونې رضي الله عنها د رسول الله ﷺ څخه مخکې دوه ځلې نکاح کړې ده، چې دوهم خاوند يې (ارحم بن عبدالعزی) د هجرت په اووم کال مړ سو، او ام المؤمنین میمونه رضي الله عنها د مور لخوا د (زینب بنت خزیمه رضي الله عنها) خور وه، دا نکاح د لوی مصلحت څخه برخمنه ده، ځکه چې میمونه رضي الله عنها د ځینو عربي قبایلو د مشر د ښځې خور وه، هغه قبایل چې د اسلام او مسلمانانو په مقابل کښې سره یو وه.

همدغو قبېلو د رسول الله ﷺ څخه غوښتنه وکړه تر څو (۷۰) داسې خلګ د دوی قبېلې ته واستوي چې عالمان وي، تر څو دوی ته دین ور زده کړي، خو دوی د رسول الله ﷺ د اصحابو سره غدر وکړ او وې وژل.

نو دوی همداسې پر خپلې دوښمنۍ پاته سول، تر څو چې رسول الله ﷺ د میمونې رضي الله عنها په نکاح سره د دوی د مشر سره خیښي وکړه.[1]

نو ددې وروسته د نوموړو قبایلو دښمني د مسلمانانو په مقابل کښې کم سوه، او د عربو سره يې د مسلمانانو په مقابل کښې د لاس یو کولو څخه ډډه وکړه.

ومن الله التوفیق

پورتنۍ موضوع مې دکندهار پوهنتون د شرعیاتو پوهنځۍ څخه د فراغت لپاره په کال د ۱۳۹۵کې لیکلې وه، د نظر ثاني وروسته مې دوباره تصحیح کړل، دا چې دا موضوع د زیات ارزښت څخه برخمن ده او نن ورځ ددې موضوع اړوند سوالونه د کفارو په ځانګړې ډول د ملحدینو او مستشرقینو له لوري مسلمانانو ته متوجه کیږي نو هر مسلمان باید دا کتاب یو وار خامخا ووائې او تر نورو مسلمانانو پورې ئې ورسوي تر څو د ملحدینو او مستشرقینو د سوالونو لپاره جواب ویونکې و اوسي.

سبحانک الله وبحمدک اشهد ان لااله الا انت استغفرک و اتوب الیک.

[1] مخکنۍ مرجع، ص:(۱۰۷).

(c) ketabton.com: The Digital Library

پایله

1. د زیاتو مېرمنو کول خپله د الله عَزَّوَجَلَّ لخوا و رسول الله ﷺ ته حکم او د نبي عليه السلام ځانګړتیا وه.
2. د نبي کریم ﷺ په هر قول، فعل او تقریر کښې زیات حکمتونه او مصلحتونه نغښتي ، چي په احساسولو سره یې نور هم ایمان ته زیاتوب وربخښي.
3. نبي عليه السلام د زیاتو میرمنو په لرلو کي یوازي نه دی، بلکه تیرو پیغمبرانو علیهم السلام هم زیاتي مېرمني لرلي.
4. د جاهلیت په زمانه کي کفارو هم زیاتي مېرمني په یوه وخت کي لرلي او نکاح ئې ورسره جایز بلل.
5. د دې نقلي او منطقي بحث څخه وروسته دا خبره په ډاګه کیږي چي د ملحدینو ، مستشرقینو او نورو کفارو تهمتونه او تورونه د نبي عليه السلام په شان کي د نورو تورونو په شان بې بنسته او بې اصله دي.

---

[1] تعدد زوجات الرسول ﷺ، ص:(۱۰۷).

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصادر

1. قرانکريم.
2. ابو داود، ابو داود سليمان بن الاشعث، السجستاني، سنن ابي داود، مړینه(۲۷۵هـ)،محقق:محمد محي الدين عبدالحميد، ناشر: مكتبة العصرية، بيروت، مكتبه شامله، د طبعي موافق.
3. ابن حبان، محمد بن حبان البستي، صحيح ابن حبان، متوفي: ۳۵۴هـ، ناشر: مؤسسة الرسالة- بيروت.
4. ابن كثير، أبو الفداء إسماعيل بن عمر بن كثير القرشي، البداية والنهاية، ،(المتوفى: 774هـ)، الناشر: دار إحياء التراث العربي، الطبعة: الأولى 1408، هـ - 1988 م، ترقيم الكتاب موافق للمطبوع.
5. ابن راهويه، ابو يعقوب اسحاق بن ابراهيم مشهور په ابن راهويه، مسند اسحاق بن راهويه، ، مړینه:(۲۳۸هـ)، محقق: د.عبدالغفور بن عبدالحق البلوشي، ناشر: مكتبة الايمان- المدينه المنوره.
6. ابن سعد، الطبقات الكبرى، (المتوفى: 230هـ، نشرونکی: دار لكتب العلمية-بيروت.
7. الأصبهاني، أبو نعيم أحمد بن عبد الله بن أحمد بن إسحاق بن موسى بن مهران الأصبهاني، حلية الأولياء وطبقات الأصفياء، (المتوفى: 430هـ)، ناشر: السعادة - بجوار محافظة مصر، مكتبه شامله.
8. بخاري، محمد بن إسماعيل البخاري، صحيح البخاري، الناشر: دار طوق النجاة.
9. بن حنبل، امام احمد بن حنبل ،مسند احمد، محقق: شعيب الارنؤوط، عادل مرشد او نور، نشرونکی: مؤسسة الرسالة، المكتبة الشامله، موافق د طبعې.
10. ترمذي، محمد بن عيسي الترمذي، سنن ترمذي، ، مړینه: (۲۷۹هـ)، ناشر: مكتبة ومطبعة مصطفي البابي الحلبي – مصر.
11. جوهري، محمد ربيع محمد الجوهري، موسوعة بيان الاسلام، دويمه برخه، د رسولانو بيان، د نبي ﷺ د ژوند په اړه شبهات، د في ډي ايف كتاب په حواله.
12. ذهبي، شمس الدين أبو عبد الله محمد بن أحمد بن عثمان بن قَايْماز الذهبي، تذكرة الحفاظ، (المتوفى: 748هـ)، ناشر: دار الكتب العلمية بيروت-لبنان، الطبعة: الأولى، 1419هـ- 1998م، د چاپ موافق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

13. علوان ، عبدالله ناصح علوان، تعددالزوجات في الاسلام و حكمة تعدد زوجات النبيﷺ، ناشر: درالسلام.

14. صابوني ، محمد علي صابوني، رفع ابهامات و اباطيل از تعدد زوجات رسول اللهﷺ، ، فارسي ژباړه: د عقيدې سايټ، ناشر: د عقيدې سايټ.

15. مرتضى، ملك غلام مرتضى، تعدد زوجات الرسول صلى الله عليه وسلم، ، د چاپ موافق ، ناشر: مجلة الجامعة الإسلامية بالمدينة المنورة.

16. نيسابوري، مسلم بن الحجاج ابوالحسن القشيري النيسابوري، صحيح مسلم، متوفي: ۲۶۱هـ، ناشر: دار احياء التراث العربي- بيروت.

18. www.almaany.com، معجم المعاني الجامع.

20. http://fatwa.islamonline.net/، فتوا اسلام ان لاين .نيټ

په درنښت

شکرالله (رسولي)

۱۴۳۹/شعبان/۲۲

۱۳۹۷/ثور/۱۸

تليفون شمېره:0700988015

ايميل ادرس:rasooly99@yahoo.com

فيسبوک ادرس: Shukrullah.Rassooly1

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library